

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

AT ve TÜRKİYE'DE BANKACILIK

Uyumla İlgili Sorunlar

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ
TURKISH INDUSTRIALISTS' AND BUSINESSMEN'S ASSOCIATION

AT VE TÜRKİYE'DE BANKACILIK
UYUMLA İLGİLİ SORUNLAR

İSTANBUL

21 ARALIK 1988

(Yayın No: TUSIAD-T/88.12.120)

Bu raporun tamamı veya bir bölümü TÖSİAD
"AT ve Türkiye'de Bankacılık - Uyumla il-
gili Sorunlar" kaynak gösterilmek kaydı-
la yayınlanabilir.

AT VE TÜRKİYE'DE BANKACILIK

GİRİŞ	1
BÖLÜM I	
AVRUPA TOPLULUĞU'NDA BANKACILIĞIN GENEL GÖRÜNÜMÜ	3
I) Avrupa Topluluğu'nda Bankacılık	3
II) Topluluk Bankacılığının Yapısal Özellikleri	6
III) Avrupa Topluluğu'nda Bankacılık Sektörünün Mevcut Yapısal Analizi	10
A) Yabancı Banka Kuruluşunu Engelleyen Mevcut Sınırlamalar	10
1) Banka Kuruluşlarında Uyulması Gereken Koşullar	10
2) Bankacılık İşlemlerinde Uyulması Gereken Koşullar	11
3) Bankalararası Rekabette Uyulması Gereken Koşullar	11
IV) Topluluk'da Bankacılık Faaliyetlerinin Yarattığı Farklılıkların Mukayesesi	12
A) Banka Hizmetlerinde Oluşan "Fiyat"ların Üye Ülkeler İtibariyle Mukayesesi	12
1) İpoteklerin Maliyetleri	12
2) Ferdi Kredilerin Maliyetleri	13
3) Kredi Kartları Maliyetleri	14
4) Satın Alınan Dövizin Maliyeti	14
5) Ticari Senetlerin İskonto Maliyeti	15
6) Özel Şahıslara Ait Seyahat Çekleri	15
7) Akreditif (Banka Mektubu) Maliyeti	16
8) Çek Hesaplarının Maliyeti	16
9) Ticari Kredilerin Maliyeti	17
B) Topluluk Bankacılığında Kâr Marjları-Maliyet Sonuçları	18
C) Topluluk Bankacılığında Maliyetler	19
V) Avrupa Topluluğu'nda Bankacılık Sektörünün Güncel Sorunları ve 1992 Hedefleri	21
BÖLÜM II	
TOPLULUK BANKACILIĞINDA, TÜRK BANKACILIĞINDA OLMAYAN UYGULAMALAR	25
I) Bankacılık Teknikleri	25
A) Forfaiting	26
B) Factoring	26
C) Leasing	27
D) Swap	27
E) Diğerleri	28
II) Avrupa Topluluğu'nda Finansal Kurumların Sınıflandırılması	28

III) Avrupa Topluluğu'nda Finansal Hizmetlerin Sınıflandırılması	29
IV) Risk Kontrolü	30
A) Ülke Riski	30
B) Sektör Riski	30
C) Müşteri Riski	30
D) Ticari Risk	30
E) Faiz Riski	31
F) Politik Risk	31
G) Kur Riski	31
H) Transfer Riski	31
V) Diğerleri	31
A) Teknoloji	31
B) Müşteri/Personel İlişkisi	31
C) Bankacılık Eğitim ve Ahlakı	31
 BÖLÜM III	
TÜRK BANKACILIĞININ AVRUPA BANKACILIĞINA UYUM İMKANLARI	33
I) Bankalar Kanunu'nda Gerekli Düzenlemeler	33
A) Bankaların Kuruluşu ve Faaliyete Geçmesi Konusunda	33
B) Bankaların Örgüt Yapıları Konusunda	34
C) Bankaların Kaynakları Bakımından	35
D) Banka Kaynaklarının Kullanımı Bakımından	35
E) Bankacılığın Korunması Bakımından	41
II) Diğer Düzenlemeler	41
 BÖLÜM IV	
SONUÇ	43
 EK I	45
 EK II	47
 Bibliyografya	51

Ö N S Ö Z

TÜSİAD (Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği) 1971 yılından buyana, Türk ekonomisindeki gelişmeleri devamlı olarak izlemekte, önem ve özelliklerine göre zaman zaman sektör sorunları hakkında yayınlar da yapmaktadır.

Kamu yararına çalışan gönüllü bir özel sektör kuruluşu olan TÜSİAD, yayınlarında bilimsel ve tarafsız kalmayı amaç edinmiştir. Bu nedenle, raporda belirtilen değerlendirmelerin resmi görüşler veya üyelerin görüşleri ile doğrudan bir ilişkisi söz konusu değildir.

TÜSİAD'ın Aralık 1982'de yayınladığı "Mali Aracı Kuruluşlar" adlı çalışmada, bu kuruluşların yeri ve önemi ile durumlarının iyileştirilmesi için alınması gerekli önlemler konusunda TÜSİAD önerileri yer almıştır. Bu raporda ise özellikle ticari bankalarımızın AT bankacılığına uyum sorunları tartışılmaktadır.

Araştırma, Dokuz Eylül Üniversitesi Araştırma Merkezi BİMER aracılığı ile İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi Prof.Dr.Özcan GÜVEN tarafından yapılmıştır.

Raporu yayına Leyla Danış hazırlamıştır.

G i r i Ő

Avrupa Topluluğu Komisyonu Topluluğun Finans Piyasalarını Şöyle tarif etmektedir:"Bir finansal hizmetin veya bir finansal ürünün veya her ikisinin tedarikini içeren piyasalar, finans piyasalarıdır.*Bu piyasalarda genellikle,uluslararası ticari faaliyetler, özel bankacılık, toplu finans hizmetleri, serbest bölge bankacılığı ve para piyasası faaliyetleri yapılır. Diğer taraftan bu piyasalarda yoğun bir biçimde, komisyonculuk, fon yönetimi, teminat ve garantörlük işlemleri, sigorta ve reasürans işlemleri, tüketici ve yapı kooperatifleri kredileri ile sermaye piyasası hizmetleri de yapılmaktadır.

Topluluk ülkelerinde, yukarıda sayılan faaliyetler mer-i kanunların her üye ülkede farklı olması nedeniyle ayrı özellikler göstermektedir. Ayrıca, bu faaliyetler; bankacılık, sigortacılık ve sermaye piyasasının ayrı ayrı sektörler olarak kabul görmesi sonucu ayrı ve farklı maliyetlerle çalışmaktadırlar.

Topluluk Komisyonu'nun olaya bu ayırım içinde bakması nedeniyle, araştırmamızda; bankacılık sektörünü analiz ederken sermaye ve sigortacılık piyasalarını bir yana bırakıp gerektiğinde analiz içinde değerlendirecek ve Avrupa Topluluğu'nda ticari bankacılığı, sektör analizi çerçevesinde incelemeye ve Türk bankacılık sektörünün bu analiz içinde uyum imkanlarını araştırmaya çalışacağız.

Türk bankacılığının Avrupa Topluluğu bankacılığına uyumu konulu çalışma, dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Avrupa Topluluğu'nda bankacılığın üye ülkeler açısından ortak ve farklı özellikleri ile Topluluk bankacılığında geleceğe yönelik çalışmalara yer verilmiştir. İkinci bölümde, Topluluk bankacılığında uygulanan fakat Türk bankacılığında uygulanmayan teknikler, hizmetler ile risk kontrolleri açıklanmıştır. Üçüncü bölümde uzun ve kısa dönemde Türk bankacılığının Topluluk bankacılığına uyum imkanları anlatılmıştır. Dördüncü ve son bölümde ise Türk bankacılığında ihtiyaç duyulacak kantitatif ve kalitatif değişmelere ilişkin önerilere yer verilmiştir.

*"The "Cost of Non-Europe" in Financial Services", Price Waterhouse, Document, Commission of the European Communities, Brussels, Luxembourg, 1988, Sf.3

BÖLÜM I

AVRUPA TOPLULUĞUNDA BANKACILIĞIN GENEL GÖRÜNÜMÜ

I) AVRUPA TOPLULUĞU'NDA BANKACILIK

Kara Avrupa'sı 12.yüzyılın sonlarından başlamak üzere günümüze gelinceye kadar uluslararası ticaretin merkezi olmuş, Napolyon savaşlarından başlayarak önce Baring Kardeşlerin 1770'de Londra'da kurdukları bir tüccar bankası ile başlayan finans merkezi olma özelliğini, 19.yüzyılın başında uluslararası bankacılık faaliyetlerini çeşitli araçlarla finanse ederek sürdürmüş, 19.yüzyılın ikinci yarısında konsorsiyum bankaları kurarak bazen uluslararası para sistemlerini etkilemiş, bazen de uluslararası finans krizlerinin doğmasına sebep olmuştur.

Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden önce, 20.yüzyılın başlarında İngiltere, Fransa ve Almanya uluslararası borçlanmalarda aktif rol oynarlarken, Büyük Depresyon'dan 1950'lerin sonuna kadar geçen 30 yılı aşkın süre içinde diğer Avrupa ülkeleri ile birlikte hareket etmek ve bir Avrupa Ekonomik Birliği kurmak yolundaki çabaları sürdürmüşlerdir.

Batı Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İtalya ve Lüksemburg arasında Avrupa Ortak Pazarı'nın - European Common Market-ve Avrupa Serbest Ticaret Birliği'nin - European Free Trade Association- 1957 yılında kurulmasıyla bu ülkeler, uluslararası ticari faaliyetlerde ve yabancı direkt yatırımlarda, finans kurumları ve özellikle bankacılık faaliyetleri ile Avrupa para ve sermaye piyasasında etkili olmuştur.

1950'li ve 1960'lı yıllar arasında Amerikan şirketlerinin; 1) ihrac piyasalarında gümrük tarifelerinin arkasına gizlenmek ihtiyacı, 2) ihrac etmektense ihrac piyasalarında mal üretmek hevesi, 3) düşük üretim maliyetinden yararlanmak isteği, 4) yurt dışındaki rakiplerinin sahip oldukları ucuz hammadde kaynaklarını yerinde kullanmak ihtiyacı, 5) Amerika dışındaki ülkelerin yasalarından yararlanma arzusu ve Amerika'daki anti-tröst yasalarından kaçma isteği gibi nedenlerle, Avrupa ülkelerine sermaye transferine hız vermişlerdir. 1929 yılında 7.2 milyar US \$ olan Avrupa'daki Amerikan sermayesi, 1980 yılında 213.5 milyar

US \$'a yükselmiştir. 1960'lı yıllarda değişken faizli fonlar şeklinde ve kısa vadeli yatırımlara akan Amerikan sermayesi 1970'li yıllarda orta vadeli ve sabit faizli yatırımlara kaymıştır.*

Görüldüğü üzere Avrupa Topluluğu kuruluncaya kadar ve kurulduktan sonra, Avrupa Ekonomik Topluluğu için gerekli fonların toplanması, toplanan fonların ihtiyaç duyan kamu ve özel kuruluşlara yönlendirilmesi, ülkelerin iç piyasalarında uluslararası sermaye hareketlerine kaynak oluşturması ve Avrupa ülkelerinde kaynak kullanımının etkinleştirilmesi ve nihayet değişken kurlu kısa süreli fonların, sabit kurlu uzun süreli fonlar şekline dönüştürülmesi, 1958 yılı sonlarında Avrupa paralarının konvertibilitesinin gerçekleşmesi ve Amerikan ve Avrupa bankalarının hayati önemi haiz biçimde faaliyetlerini arttırmalarına sebep olmuştur.

Avrupa bankaları 15 Ağustos 1971'e kadar doları fon yaratmak ve kullanmak üzere istikrarlı bir para olarak tercih etmişler, bu tarihten sonra doların altına konvertibilitesi kaldırılıp, doların diğer konvertibl paralar gibi dalgalanmaya bırakılması, dolara bağlı ikili kurların oluşmasına ve Avrupa paralarının dalgalanmalarına sebep olmuştur. Dolar uluslararası Rezerve Para olma özelliğini kaybedince, IMF'in yarattığı Özel Çekme Hakları "Special Drawing Rights", hesap birimi niteliğinde olmak üzere, uluslararası resmi işlemlerde para birimi olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Avrupa Topluluğu'nun yapısında var olan "Sosyal Piyasa Düzeni" çerçevesinde, üye ülkelerin kısa vadeli ekonomi politikaları arasında uyum sağlamak üzere Avrupa Para Sistemi kurulmuştur. Sistem önce, Avrupa Para Piyasasının (EuroCurrency Market), sonra Avrupa Tahvil Piyasasının (Eurobond Market) büyümesine, daha sonra çok uluslu şirketlerin (Multinational Corporations) genişlemesine ve nihayet Birleşik Avrupa Kredilerinin (Syndicated Eurocredits) yaygınlaşmasına sebep olmuş ve neticede Topluluk için bir Avrupa Para Birimi (Euro Currency Unique) oluşturulmuştur.

13 Mart 1979'da kurulan Avrupa Para Sistemi, yarattığı Avrupa Para Birimi ile önce sabit fakat ayarlanabilir kur sistemini ve dolayısıyla ECU mevduatı yaratmıştır. Bu mevduat, bankalar sisteminde kredi ve döviz piyasalarında kulla-

*Yoon S.Park and Jack Zwick, International Banking in Theory and Practice, Addison-Wesley Publishing Company, 1985, bölüm 2, sf.9-20

nılarak bir bankalararası piyasa (Interbank Market) oluşturmıştır. Diğer taraftan, 1982 yılında kurulan ECU Takas Sistemi, bankaların kendi aralarında transfer işlemleri yapmalarını sağlamıştır. Hollanda (Amsterdam-Rotterdam Bank N.V.) Avusturya (Creditanstalt-Bankverein), Batı Almanya (Deutsche Bank A.G.), İngiltere (Midland Bank Ltd.), Fransa (Société Générale) ve Belçika (Société Générale de Banque)'nın başlattığı transfer işlemleri, Avrupa Topluluğu'ndan banka sisteminin altyapısını kurmuştur.

Banka sisteminin oluşturduğu bu altyapı, ECU tahvil piyasasının ve dolayısı ile SOFTE gibi çokuluslu şirketler kurularak, bankaların vazgeçilmez faaliyetlerinden olan ECU Kredi Birlikleri kurulmasına imkan vermiştir.

Avrupa Topluluğu, bankacılık, para ve kredi konularında işbirliği sağlamak amacıyla, Topluluk Komisyonu'ndan iki, üye ülke Merkez Bankalarından bir ve hükümetlerden yollanan altı temsilcinin oluşturduğu Para Değeri Komitesi, Kısa Vadeli Planlama Komitesi ve Bütçe Politikası Komitesi ile bankacılık işlemlerini yönlendirmiştir.

Parasal bütünleşme yolundaki ilk adımlardan olan Barre Planı ve daha sonra Werren Planı, kısa ve orta vadeli otomatik kredi mekanizması için ECU cinsinden rezerv para yaratılmasını ve bu yolla Topluluk üyeleri arasında ödemeler dengesi açıklarının kapatılmasını sağlamıştır. Özellikle Werren Planı çerçevesinde amaçlanan, tek bir para birimi oluşturulması, döviz kurlarının sabitleştirilmesi, faiz ve vergi oranlarının eşitlenmesi ve nihayet tek bir Avrupa Merkez Bankası kurulması bankacılık sistemlerinin birleştirilmesi çalışmaları sürdürülmüş ve 1.1.1990 tarihinde uygulanmasına karar verilmiştir. Mart 1986'da kurulan ECU Bankacılık Birliği (ECU Banking Association); Merkez Bankalarının Bankası (Bank for International Settlements) ile Dünya Uluslararası Finansal Telekomünikasyon Cemiyeti (Society for Worldwide International Financial Telecommunication) (SWIFT) tarafından gerçekleştirilmiş ve ECU'nun çok yönlü kullanımını yaygınlaştırmıştır. ECU Bankacılık Birliği, ECU'yu rezerv para olarak tutmanın kur riskini azaltması nedeniyle, ECU cinsinden mevduat açılmasını ve ECU cinsinden kredi verilmesini desteklemektedir. ECU Bankalar Birliği, Ekonomik ve Sosyal Komite gibi alt komiteler kurarak, Topluluk bankaları arasında işbirliği kurup birlikte hareket imkanları yaratmayı amaçlamaktadır.

II) TOPLULUK BANKACILIĞININ YAPISAL ÖZELLİKLERİ

Ekonomide kaynak dağılımını rasyonelleştirmek, para istikrarını korumak para otoritelerinin başlıca görevleridir. Para otoriteleri, para politikası araçları ve denetim vasıtaları ile bankacılık sisteminde yaratılan ve kullanılan fonları koruyucu, yönlendirici ve para istikrarını sağlayıcı önlemler alırlar.

Avrupa Topluluğu'nu kuran anlaşmanın 73.maddesinde; "Sermaye hareketlerinin, bir üye devletin sermaye piyasasının işleyişinde bozukluklar ortaya çıkardığı durumda Komisyon, Para Komitesi'nedanıştıktan sonra bu devleti, sermaye hareketleri alanında koşullarını ve uygulama yöntemlerini kendisinin belirleyeceği koruyucu önlemleri almaya yetkili kılar" denmekte, 104.maddesinde de "Her üye devlet, ödemeler bilançosunda denge sağlamak ve fiyat istikrarını temin etmek, istihdam imkanlarını arttırmak ve özellikle ülke parasına olan güveni korumak amacıyla gerekli politikalarını uygular" denilmektedir.

Görülüyor ki, Avrupa Topluluğu ülke olarak iç sınırı olmayan bir alan oluşturmak (Md.8A') ilkesinin yanında, Ekonomi ve Para Birliği alanındaki işbirliği kapsamında üye devletlere gerekli önlemler almak ve koruyucu anlamda denetleme yapmak yetkisi vermektedir.

Topluluğa üye ülkelerde geniş ve etkin bir kamu denetimi olduğu söylenemez. Bununla beraber, 73. ve 104. maddeler çerçevesinde, üye devletler, ekonomik istikrarı sağlamak ve parasına olan güveni korumak üzere finansal kurumlar ve bu arada genel bankacılık kurumlarının kuruluş ve çalışmalarını denetlemektedir.

Topluluk üyesi ülkelerde farklı kurum ve kuruluşlar vasıtasıyla ve farklı ağırlıkta olmakla beraber; denetim, rezerv ayrılması ve portföy sınırlamaları vardır. Bu üç konu Topluluk bankacılığında ortak prensip şeklinde de değerlendirilebilir.

Bu prensipler, Topluluk bankalarının müşterek hareket etmesini ve kredi kurumları arasında haksız rekabeti önlemek üzere kararlılıkla hazırlanmış rasyoların kullanımını gerektirmiştir.

Topluluk üyesi ülkelerde bankacılık sektörü için uygulanan ortak rasyolar şunlardır:

- 1) Minimum mutlak sermaye rasyosu
(Minimum Absolute Capital Requirements)

- 2) Donanım rasyoları
(Gearing Ratios)
- 3) Öz kaynak/Aktif Riski Rasyoları
(Own funds/Risk Assets Ratio)
- 4) Sabit Aktif Rasyoları
(Fixed Asset Ratios)
- 5) Genişletilmiş Kredi Rasyoları
(Large Loan Ratios)

Üye ülkelerdeki bankalarda Finansal Aktifler ve Finansal Pasifler, Hükümet (Merkez Bankası Kaynakları), iç piyasa ve ülke dışından sağlanan fon ve kaynaklardan oluşmaktadır.

Yedi üye ülkede 1985 sonu itibariyle ECU cinsinden oluşan aktiflerin yüzde 34'ü iç piyasadan, yüzde 28'i dünyanın diğer ülkelerinden elde edilmiş fonlardır. Ancak İngiltere'de banka aktiflerinin sadece yüzde 16'sı dış alemden, yüzde 12'si hükümet kaynaklarından oluşmaktadır.

Alman ve İngiliz banka hesaplarının yüzde 65'i diğer üye ülke bankacılık sektöründen kaynak sağlamaktadırlar. Bu durum, İngiliz ve Alman bankalarının Topluluk bankacılık sektöründe çok önemli bir yeri olduğunu göstermektedir.

Yukarıda sıralanan rasyolara göre hazırlanmış aktif ve pasif rasyo sonuçları aşağıda gösterilmiştir.

TOPLULUK BANKACILIK KURUMLARINDA AKTİF VE PASİF DEĞERLER

	Belçika (83 Sonu)	Almanya	İspanya	İtalya (84 Sonu)	Lüksem- burg	Hollanda	İngil- tere	Toplam	1985 Sonu Toplam İçin- deki Yüzdesi
Para Piyasası									
Aktif Toplamı	167	1475	291	621	163	252	1299	4267	100
Pasif Toplamı	159	1474	280	589	169	251	1326	4249	100
Banka Kuruluşları									
Aktif Toplamı	11	364	23	76	18	13	290	794	19
Pasif Toplamı	10	379	23	72		14	290	788	18
Diğer Mali Kurumlar									
Aktif Toplamı	5	39	49	114	0.1	8	56	271	6
Pasif Toplamı	2	47	30	67	23	11	57	237	6
Merkezi Hükümet									
Aktif Toplamı	32	209	54	129	0.1	43	30	498	12
Pasif Toplamı	1	93	24	25	0.02	2	1	146	3
Diğer Yurtiçi Sektörler									
Aktif Toplamı	32	695	149	248	5	99	230	1458	34
Pasif Toplamı	47	815	177	335	10	127	185	1696	40
Dünyanın Diğer Piyasaları									
Aktif Toplamı	86	129	15	52	140	80	674	1176	28
Pasif Toplamı	97	83	25	81	136	73	703	1198	28
Belirsiz Sektörler									
Aktif Toplamı	-	39	-	2	-	7	22	70	1
Pasif Toplamı	-	56	-	6	-	24	87	173	4

Kaynak: Banka Yıllıkları.

Belçika'da kısa vadeli krediler (aktif içindeki payı yüzde 23), Almanya'da uzun vadeli krediler (yüzde 60 pay), İtalya'da kısa vadeli krediler (yüzde 30 pay), İngiltere'de kısa vadeli krediler (yüzde 32), aktif toplamı içinde etkili olmaktadır.

Pasif toplamlar içinde ise Belçika, Almanya, İspanya, Hollanda ve İngiltere'de nakit dışı ve transfer edilebilir mevduat (yüzde 71, yüzde 24, yüzde 65, yüzde 65, yüzde 66) İtalya ve Lüksemburg'da nakit ve transfer edilebilir mevduat (yüzde 41, yüzde 49) ağırlıklı bulunmaktadır.

Topluluk bankalarının toplam banka aktifleri içinde üye ülkelerin payları ise şöyledir:

Belçika	% 4
Almanya	%34

İspanya	% 7
Hollanda	% 6
İtalya	%14
Lüksemburg	% 4
İngiltere	%31

İhracattan doğan krediler ile ithalata yapılan ödemeler, bankacılık işlemleri açısından sabit aktif rasyolarını oluşturur. Böylece ihracat gelirleri ile ithalat ödemeleri Topluluk bankacılığında ülkenin bankacılık faaliyetlerinin önemini belirtir.

İngiltere'de mali sektör 5.8 milyar ECU'lük bir toplam ihracat geliri ile Topluluk'ta en büyük payı almaktadır. Belçika/Lüksemburg, Almanya ve Fransa İngiltere'nin yarısı kadar ihracat gelirine sahiptir.

İthalat ödemelerinde ise Almanya 6.7 milyar ECU ile Topluluk'ta en büyük ödemeler yapan üye ülkedir.

Aşağıdaki tabloda kredi olarak gösterilen sütun ihracat gelirlerini, borç olarak gösterilen sütun ithalat ödemelerini vermektedir.

MALİ SEKTÖRDE ULUSLARARASI TİCARETİN FİNANS PAYLARI
(1985)

Ülkeler	Kredi Toplam	Toplam Kredi %'si	Borç Toplamı	(Milyon ECU)
				Toplam Borç Yüzdesi
B/L	3.467	3.2	3.750	3.5
Almanya	3.118	1.1	6.774	2.6
İspanya	291	0.6	849	1.7
Fransa	3.291	1.5	3.115	1.4
İtalya	1.635	1.2	2.052	1.4
Hollanda	1.524	1.3	2.145	2.0
İngiltere	5.803	2.2	1.907	0.7

Kaynak: Banka Yıllıkları

III) AVRUPA TOPLULUĞU'NDA BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN MEVCUT YAPISAL ANALİZİ

Üye ülkelerin her birinde mevcut hukuki düzenlemeler ile mali kurumların kuruluşundan faaliyetlerine ve üye ülkeler arasındaki karşılıklı ticaretin sınırlandırılmasına kadar, tüm işlemlerde henüz bir uyum sağlandığı söylenemez. Üye ülkeler arasında genel anlamda bir entegrasyon sağlanmış olmasına karşılık, bankacılık, sigortacılık, borsa simsarlığı, döviz işlemleri gibi konularda hala hukuki sınırlamalar kaldırılamamıştır. Bununla beraber, bankacılık, sigortacılık ve sermaye piyasası işlemlerinde karşılıklı şube açmak suretiyle faaliyet göstermeleri mümkün kılınmıştır.

Üye ülkelerin mali piyasalarında tam bir entegrasyon kurulmasını engelleyen mevcut sınırlamalar şöylece özetlenebilir:

A) Yabancı Banka Kuruluşunu Engellleyen Mevcut Sınırlamalar

Özel bazı sınırlamalar dışında sekiz üye ülke arasında hukuki bakımdan bir yabancı bankanın karşılıklı faaliyetlerine önemli engeller yoktur. Mevcut engeller ise her ülkenin kendi para ve kredi politikalarının yönetimi, kurumsal ve ikili anlaşmalara dayalı geleneklerin kanun ve yönetmeliklerle sınırlandırılmış olmalarından kaynaklanmaktadır.

Aralık 1977 tarihinde uygulamaya konulan Birinci Bankacılık Yönergesi çerçevesinde her üye ülke karşılıklı olarak mali kurumlarının merkez şubelerini serbestçe açabilmekte ve faaliyet gösterebilmektedir. Bu kurumların kuruluş ve faaliyetleri, gittikleri üye ülkenin kanun ve yönetmeliklerine tabi olmalarını gerektirir. Şayet, gidilen üye ülkede bir kredi tavanı uygulanıyor ise veya banka kuruluşu için bir sermaye sınırlaması varsa bu kurallara uyulacaktır.

Avrupa Topluluğu'nda banka kuruluşu, bankacılık işlemleri ve bankalar arası rekabet konularında karşılıklı olarak uyulması gereken koşullar şunlardır:

1) Banka Kuruluşlarında Uyulması Gereken Koşullar:

- a) Bankanın kuruluş şekli için uyulması gereken koşullar,
- b) Kurulacak bankanın açacağı şube sayısında uyulması gereken koşullar,
- c) Gidilen ülkedeki bankaların yöneticilerinin sahip olacakları idari haklara uyulması,
- d) Gidilen ülkedeki bankaların uymak zorunda oldukları kurallara ve tabi oldukları kontrolleri kabul etmek.

2) Bankacılık İşlemlerinde Uyulması Gereken Koşullar

- a) Kuruluş için gerekli sermaye tahsisi,
- b) "Öz Sermaye" tanımındaki farklılıklar,
- c) Gerekli Sermaye/Aktif rasyolarına uymak gereği,
- d) Döviz kontrol sistemine uymak.

3) Bankalar Arası Rekabette Uyulması Gereken Koşullar

- a) Verilecek hizmet çeşidindeki sınırlamalar,
- b) Mahalli bankacılık sınırlamaları,
(local retail banking)
- c) Hisse senedi ihracı ve diğer aktiflerin iktisabındaki sınırlamalar.

Türk bankacılığının Avrupa Topluluğu bankacılığına uyum sağlayabilmesi için öncelikle, üye ülkelerde yukarıda sıralanan ve üye ülkelerin karşılıklı olarak uymak zorunda olduğu koşulların temel öğelerini bilmelerinde yarar vardır. Yukarıdaki koşullar her üye ülkede nasıl belirlenmiştir, bu konuya kısaca değinmek gerekmektedir.

Sonuç olarak AT ülkelerinin karşılıklı olarak bankacılık sektörüne ilişkin uymak zorunda oldukları koşullar şunlardır:

- 1) Tüm bankacılık kurumları gittikleri ülkenin hukuk kurallarına uymak zorundadırlar. Her ülkenin kanun ve yönetmelikleri farklıdır.
- 2) İspanya'nın geçici statüsü nedeniyle, yabancı bankaların kuruluş ve faaliyetlerine İspanya'daki kurallar hakimdir.
- 3) Temsilcilik açma yetkisi için bazı ülkeler sınırlamalar getirmiş olmakla beraber, öncelikli yetki verilmesi bazı üye ülkelerinde vardır.
- 4) Topluluk dışında şube açacak üye ülkeler veya Topluluk'ta şube açacak Topluluk dışı ülkeler için izin ve öncelikli izin almak gerekir.
- 5) İngiltere hariç, her üye devlet iştirak sermayesini belirlemiştir.
- 6) Bazı ülkeler yetki belgesi alınmasını zorunlu kılmıştır. Bu belge, yabancı bankanın geldiği ülkedeki Genel Müdürlüğünce verilen destekleme ve yükümlülükleri sınırlayan bir belge değildir. İtalya'da yabancı banka yetki belgesi getirmese faaliyet gösteremez.
- 7) Yabancı bankalar , Topluluğa üye ülkelerin vatandaşlarını istihdam ederken yeterli, profesyonellik ve yönetim tecrübesi gibi kurallara uymayabilir.
- 8) Asgari kapital ihtiyacı, yeterli kalitede personel gibi belirli koşulları sağlayan yabancı bankalar, İspanya ve İtalya hariç Topluluk'tayan kuruluş olarak bankacılık yapabilirler.

9) İtalya, Fransa ve İspanya'da yabancıların bu ülke bankaları ile ortaklık kurmaları veya onlara iştirak etmelerinde belirli oransal sınırlamalar vardır. Öncelikli yetki verme Topluluk'ta Denetleme Kurumlarına verilmiş bir görevdir.

10) İspanya ve İtalya'da bankacılık faaliyetlerinde bir sınırlama yoktur. Ayrıca tahvil ihracı ve pazarlaması da yabancı bankalarca yapılabilmektedir.

Bu bankacılık uygulamaları, ticari engelleri kaldırıcı, ayırıcı kuralları yönetmeliklerle değil ortak bir bankacılık piyasası oluşturarak birleştirici çalışmaları gerektirmiştir.

Kuruluş ve faaliyet izni, asgari sermaye limiti, borç verme koşullarının sınırlı olması ve hatta bazı üye ülkelerde bölgesel sınırlamalar Topluluk bankalarının karşılıklı olarak şube açıp bankacılık yapmalarını çekici olmaktan uzaklaştırmaktadır.

Topluluk üyesi sekiz ülkede yurtiçi ve yabancı bankaların kuruluş ve faaliyetleri Ek 2'de verilmiştir.

IV) TOPLULUK'DA BANKACILIK FAALİYETLERİNİN YARATTIĞI FARKLILIKLARIN MUKAYESESİ

Avrupa Topluluğu'nda bankalar ve diğer mali hizmetler aşağıdaki standart tiplerde faaliyetlerini sınıflamışlardır.

A) Banka Hizmetlerinde Oluşan "Fiyat"ların Üye Ülkeler İtibariyle Mukayesesi

Topluluk ülkelerinin her birinde bankacılık sürdürülürken oluşan fiyat, ülkeden ülkeye değişmekle beraber önemli olan karşılıklı sağlanan subvansiyonların mukayese edilebilir ölçüde olmasıdır. Çeşitli şekillerde oluşan faiz oranlarının banka müşterisine maliyeti bu subvansiyonlar nedeniyle değişebilmektedir. Diğer önemli bir nokta da Topluluk bankacılığının entegrasyonu ile oluşacak "fiyat"ın ülkeler itibariyle mukayesesidir.

1) İpoteklerin Maliyetleri

Topluluk bankalar sisteminde ipotek mukabili kredilere uygulanan faiz oranları para piyasalarında uygulanan faiz oranlarıdır. Burada uygulanan veri faiz oranı; ipoteğin tahmini maliyetinden piyasa faiz oranı ile oluşan miktarın çıkarılmasıyla bulunur. Piyasa faiz oranını Avrupa Topluluğu İpotek Federasyonu (European Community Mortgage Federation) belirler. Elde edilen sonuç üç aylık dönemler için her ülkede uygulanır.

TABLO 1.2
PARA PİYASASI ORANLARI ÇIKARILDIKTAN SONRA KALAN ORTALAMA
İPOTEK KREDİSİ FAİZ ORANLARI
(Yıllık Yüzdelere)

Ülkeler	1982	1983	1984	1985	1986
Belçika	3.36	4.69	3.41	3.23	1.92
Danimarka	1.43	3.09	2.75	2.61	2.30
İspanya	2.31	1.59	4.69	6.35	3.20
Fransa	0.11	1.83	1.94	2.09	2.61
İtalya	2.12	2.06	1.68	2.00	1.40
Hollanda	2.97	3.85	2.57	1.50	1.37
İngiltere	1.60	1.53	4.17	2.61	1.16

Kaynak: Avrupa Topluluğu İpotek Federasyonu, I.M.F. "Financial Statistical Yearbook".

1986 yılında İngiltere'de 1.1 olan oran İspanya'da 3.2 olmuş ve iki ülke arasında büyük bir fark doğmuştur. 1982-1986 yılları arasında Danimarka ile Fransa'da giderek eşitlenme (2.30 - 2.61) gerçekleşmiştir.

2) Ferdi Kredilerin Maliyetleri:

Özel şahıslara açılan banka kredilerinin faiz oranları, para piyasası oranları çıkarıldıktan sonra aşağıdaki gibi olmaktadır.

TABLO 1.3
FERDİ KREDİLERİN ORTALAMA MALİYETİ

Ülkeler	Yıllık %
Belçika	2.3
Almanya	9.2
İspanya	5.4
Fransa	8.0
İtalya	2.8
Hollanda	5.1
İngiltere	8.6

Kaynak: Banka yıllıkları ve Morgan Guarantee'nin "Dünya Finansal Piyasaları"

Belçika ve Lüksemburg'da geçerli olan oran yüzde 2-3 arasında iken, Fransa ve İngiltere'de yüzde 8 civarındadır. Özel şahıslar bu krediyi genellikle

araba satın almada kullanırlar. Bazı ülkelerde oranın yüksek olması, o ülkelerdeki para piyasası faizlerinin düşük olmasından kaynaklanmaktadır.

3) Kredi Kartları Maliyetleri

Bazı kartların kredi kartı olmaktan çok açık hesap kartı olması nedeniyle yıllık olarak bir ücret de ödenmesini gerektirir. Para piyasası faiz oranı tesbit edilen banka faiz oranından çıkarılarak maliyeti tesbit edilen kredi kartlarının bir ECU cinsinden, birde en-alt ve en-üst oranları için maliyetleri belirlenir. Aşağıdaki tabloda görüleceği gibi en pahalı kredi kartları İtalya, Belçika, Almanya ve Hollanda'dır.

Fransa ve Lüksemburg'da ise kredi kartları diğer üye ülkelere nisbetle ucuzdur.

TABLO 1.4
KREDİ KARTLARININ MALİYETLERİ

Ülkeler	E C U	Aralıklar
Belçika	94	83-100
Danimarka	84	63-122
İspanya	66	63- 68
Fransa	37	20- 55
İtalya	99	79-117
Lüksemburg	46	43- 49
Hollanda	75	38-104
İngiltere	61	53- 65

*En alt ve en üst oranlar

4) Satın Alınan Dövizin Maliyeti

Bankalar döviz alım satımını banknot, çek, senet gibi çeşitli tipte enstrümanlarla yaparlar. Bu vasıtaların her birinin edinme maliyeti farklıdır. Her bankanın bu vasıtaları satın alma ve satma maliyetleri farklıdır. Bankalar arası oranların farklı olması, döviz kurlarındaki dalgalanmaların riski ve yeni işlemlerde karşılaşılan rekabetin farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Burada sözkonusu olan fark, bankaların müşterilerine yükledikleri komisyon, masraf vb. maliyetlerdir. Şahıs kredileri ve seyahat çeklerine uygulanan maliyetlerin her üye ülke için farklı olduğunu 1.3 ve 1.4 tablolarında görülmüştür. Zaman zaman bir ülke bankasının şubeleri arasında bile döviz kurlarının maliyetindeki farktan dolayı değişik risk oranları uygulanabilmektedir.

5) Ticari Senetlerin İskonto Maliyeti

Büyük bir ticari firmanın 30.000 ECU'lük senet mukabili alış verişinin, bu senedin iskontosu yoluyla finansmanını kapsar. Kredi maliyetine komisyon ve banka masrafları dahil edilir. Hollanda, Topluluk üyeleri arasından en ucuz senet mukabili kredi işleminin yapıldığı ülkedir, İspanya ise en pahalı ülkedir.

TABLO 1.5
TİCARİ SENEDİN BANKACA SATINALMA MALİYETİ

Ülkeler	E C U
Belçika	43
Danimarka	53
İspanya	120
Fransa	63
İtalya	50
Lüksemburg	54
Hollanda	22
İngiltere	47

Kaynak: Banka Yıllıkları

6) Özel Şahıslara Ait Seyahat Çekleri

Bir özel şahıs 100 ECU değerindeki alışverişini seyahat çeki ile yapabilir. Almanya, Lüksemburg ve İngiltere seyahat çeklerinin en ucuz olduğu ülkelerdir, Fransa'da ise çok pahalıdır.

TABLO 1.6
SEYAHAT ÇEKLERİNİN MALİYETİ

Ülkeler	E C U
Belçika	7.3
Danimarka	5.0
İspanya	7.0
Fransa	7.5
İtalya	6.6
Lüksemburg	5.0
Hollanda	7.2
İngiltere	5.0

Kaynak: Banka Yıllıkları

7) Akreditif (Banka Mektubu) Maliyeti

1.7 no.lu tabloda da görüleceği üzere İspanya'da en pahalı, Fransa ve Almanya'da en ucuzdur. Her ülkede en büyük bankaların uyguladıkları piyasa fiyatı o ülkedeki akreditif maliyetini oluşturur.

TABLO 1.7
AKREDİTİF MALİYETLERİ

Maliyetler şu esaslara göre oluşur:

- Açma, (Opening)
- Teyit, (Confirming)
- Kabul (Accepting)
- Üç işlemin tamamlanması

Kredi üç aylıktır. İşlemler için alınan minimum bir masraf sınırı yoktur.

<u>Ülkeler</u>	<u>% Değeri</u>
Belçika	1.15
Danimarka	0.85
İspanya	1.5
Fransa	0.875
İtalya	1.03
Lüksemburg	1.2
Hollanda	1.10
İngiltere	1.02

Kaynak: Banka yıllıkları

8) Çek Hesaplarının Maliyeti

Aşağıdaki tabloda, bir cari hesabın çek kullanılarak işleminde uygulanacak maliyetler gösterilmektedir. Bu masraflar İtalya, Almanya ve İngiltere'de çok yüksektir. Diğer ülkelerde sıfıra yakın bir masraf alınır. Bankalar, cari hesaba belirli bir miktarın üstünde para (mevduat) tutulması halinde nominal faiz ödemesinde bulunurlar ve ek hizmetler verirler. Her ülkede uygulanan maliyet o ülkenin en büyük bankalarının uyguladıkları maliyet baz alınarak belirlenir.

TABLO 1.8
BANKA MASRAFLARI

Maliyetler şu esaslara göre oluşur: (En çok)

- 200 adet alışveriş çeki,
- 20 adet havale emri,
- 50 adet otomatik banka kartı ile çekiş,
- 20 adet borç şeklinde kredi

Hesap serbest bankacılık için sınırlı değildir.

<u>Ülkeler</u>	<u>Yıllık ECU</u>
Belçika	Ø
Danimarka	117
İspanya (1)	2
Fransa	10
İtalya	240
Lüksemburg	8
Hollanda(2)	Ø
İngiltere	112

- 1) Sabit masraf alınır. Çek ve otomatik banka kartı için masraf alınmaz.
- 2) Otomatik banka kartı yeni uygulanmaya başlamıştır. Bazı bankalar her işlem için 1.50 Gulden masraf alır.
- 3) Yıl boyunca havale emri her talep için kabul görür
- 4) Yukarıdaki tabloda gösterilen masraflar çek kullanılması halinde alınır. Belçika'da bu çekler için masraf alınmaz, ancak Belçika dışında kullanılan 7.000 Belçika Frank'ına kadar çeklerden 150 BF masraf alınır. Müşteriye masraf posta ile bildirilir

9) Ticari kredilerin Maliyeti

Orta büyüklükte bir firmanın 250.000 ECU'lük ticari kredisinin maliyeti (bu kredi bankalararası oranlar esas alınarak belirlenmiştir) aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Görüleceği üzere İngiltere ve Hollanda'da ticari kredilerin maliyeti çok yüksek, Fransa ve Belçika'da çok düşüktür.

Maliyetler firmalara göre değil inter-bank faizleri esas alınarak belirlenir.

TABLO 1.9
BİR TİCARİ KREDİNİN YILLIK MALİYETİ

Ülkeler	E C U
Belçika	4.500
Danimarka	5.000
İspanya	5.625
Fransa	4.375
İtalya	5.125
Lüksemburg	5.000
Hollanda	6.750
İngiltere	6.875

Kaynak: Banka Yıllıkları

B) Topluluk Bankacılığında Kâr Marjları/Maliyet Sonuçları

Aşağıdaki tabloda Topluluk bankalarının net kâr marjları ile çeşitli verimlilik rasyoları gösterilmektedir. Her grup banka için ortalama toplam aktiflerin, gayri safi (brüt) ve safi (net) gelir marjları yüzdeleri, ülkeler ve ilgili ülkelerdeki banka grupları için farklılıklar göstermektedir.

(Brüt) - Gayri safi gelirlerin ortalama aktifler içindeki payı Belçika, Almanya ve Hollanda'daki Büyük Bankalar için yüksek diğer banka gruplarında düşüktür. Fransa'da bu oran Ticaret bankalarında yüksek diğer grup bankalarda düşüktür.

(Net) - Safi gelirlerin ortalama aktifler içindeki payı Fransa ve Hollanda'daki ticaret bankalarında yüksek, diğer beş ülkede ise tasarruf bankaları ve ve Emniyet Sandıklarında yüksektir.

TABLO 1.10
BANKALARDA BRÜT VE NET GELİRLER(1982)

Ülkeler/Banka Grupları	Ortalama Brüt Gelir Yüzdesi	Toplam Aktiflerin Net Gelir Yüzdesi
<u>Belçika</u>		
Büyük Bankalar	3.36	0.78
Ticaret Bankaları	3.01	0.77
Tasarruf Bankaları	2.70	1.06
<u>Almanya</u>		
Büyük Bankalar	4.35	1.23
Ticaret Bankaları	3.30	1.07
Ciro Bankaları	0.86	0.38
Tasarruf Bankaları	3.79	1.59
<u>Fransa</u>		
Büyük Bankalar	2.94	0.93
Ticaret Bankaları	2.98	1.01
<u>İtalya</u>		
Büyük Bankalar	2.92	0.86
Ticaret Bankaları	3.23	1.36
Tasarruf Bankaları	4.52	1.98
<u>Hollanda (1981)</u>		
Ticaret Bankaları	2.91	1.00
Tasarruf Bankaları	2.75	0.79
<u>İngiltere</u>		
Büyük Bankalar	4.72	1.44
Tröst Tasarruf Bankaları	5.83	1.75
Emlak Kurumları	1.78	0.50

Kaynak: OECD, Bankacılıkta Maliyet ve Kârlar, İstatistik Sonuçları
Revell, J.R.S.

G) Topluluk Bankacılığında Maliyetler

Topluluk bankacılığında müşteriye sunulan hizmetlerle bu hizmetlerin maliyet/fiyat ilişkisi ülkeden ülkeye değişiklik gösterir. Değişikliğin bir sebebi, ülkelerdeki hizmetin farklılığı, diğeri de iç piyasa koşullarının farklılığıdır. Bu koşullar, ülkenin sanayileşme düzeyi ve piyasa rekabet koşullarından da etkilendir.

Aşağıdaki tabloda gösterilen sonuçlar, ülkelerin banka kredilerinin maliyet analizlerini yaparken esas alınan, Para Piyasası kurlarının yüksek veya düşük olmasından kaynaklanan tipik ve beklenen sonuçları vermektedir. Öyle ki, hangi tip kredi için olursa olsun bu maliyet, ya ilgili kredinin maliyetinin para piyasasında oluşan çapraz kurlardan çıkarılması ile elde edilir-ki böyle bir sonuç para piyasası kuru düşük olan ülkede banka maliyeti ne kadar düşük olursa olsun yüksek olacaktır-veya ilgili kredinin maliyetinin para piyasasında oluşan çapraz kurlarla çarpılması ile elde edilir-ki böyle bir sonuç para piyasası kuru düşük olan ülkede banka maliyeti ne kadar yüksek olursa olsun düşük olacaktır.

TOPLULUK BANKACILIĞINDA 1 ECU'LOK BANKA KREDİLERİNİN
MUKAYESELİ MALİYETLERİ

Bankacılık Hizmetleri	En Düşük Fiyat Esası Üzerinden Yüzde Değişimleri							
	Belçika	Almanya	İspanya	Fransa	İtalya	Lüksemburg	Hollanda	İngiltere
1)Tüketici Kredi Maliyeti	-41.0	135.9	38.5	105.1	121.0	- 26.9	30.8	121.5
2)Kredi Kartları Maliyeti	79.0	60.0	25.7	- 29.5	88.6	- 12.4	42.9	16.2
3)İpotek Maliyeti	31.3	57.3	118.8	78.5	- 4.3	36.5	- 6.3	-20.7
4)Akreditif Maliyeti	21.8	-10.0	58.9	- 7.2	9.1	27.1	16.5	8.1
5)Döviz Tevdiat Maliyeti	6.2	30.9	196.3	55.6	23.5	33.3	-45.7	16.1
6)Döviz Çekleri Maliyeti	35.2	- 7.4	29.6	38.9	22.2	- 7.4	33.3	- 7.4
7)Ticari Kredi Maliyeti	- 4.6	6.0	19.2	- 7.3	8.6	6.0	43.0	45.7
Tesbit Edilen Potansiyel Fiyat Düşmesi(Ağı. Ort)	16.0	33.0	34.0	25.0	18.0	16.0	10.0	18.0
Farz Edilen Potansiyel Fiyat Düşmesi(Ağı. Ort)	8.0	13.0	20.0	13.0	9.0	8.0	5.0	9.0

Kaynak: Banka Yıllıkları

V) AVRUPA TOPLULUĞU'NDA BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN GÜNCEL SORUNLARI VE
1992 HEDEFLERİ

Ek 2'de Topluluk üyelerinde yabancı bankaların kuruluşu ve Topluluk üyesi ülke bankalarının diğer üye ülkelerde banka kurmaları, şube ve yan kuruluş açmaları ile bankacılık faaliyetinde bulunmaları detaylı bir şekilde verilmiştir. Buradan da görüleceği üzere uygulamalar ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir.

1988 yılı içinde muhtelif tarihlerde üye devletler bankacılık faaliyetlerinde karşılaştıkları sorunları çözmek ve uyum içinde çalışabilmek için 1992 yılına kadar hedeflenen çeşitli düzenlemelere girmişlerdir. Diğer üye devletlerde şubeler açmak isteyen bir üye devletin bankası farklı 11 denetleme kurumundan - her biri kamu otoritesi niteliğinde olmak üzere - yetki almakla yükümlü bulunmaktadır. Bu denetleme engelini aşmak üzere Komisyon üç yönlü bir yaklaşım benimsemiştir.

- 1) Üye devletler arasında; gerekli kapital sahibi olunması için gerekli kanun ve yönetmeliklerde, banka yöneticilerinin sahip olması gereken özelliklerde, borç ödeme gücü ve likidite oranlarında, kredi taleplerinin değerlendirilmesine esas olan hesap planlarının içeriklerinde uyum sağlamak,
- 2) Milli Denetim Otoriteleri tarafından bankalar üzerinde yapılan denetimlere üyelerin karşılıklı olarak uyması,
- 3) Milli Denetim Otoritelerince ev sahibi ülkenin denetiminin, üye devletlerin herhangi birinde faaliyet gösteren bankanın kendi ülkesindeki merkezi otoritelerce de denetlenmesini kabul etmek.

Yukarıdaki yaklaşımların temelinde Tek Banka Lisansı fikri yatmaktadır. Bu, bir ülkede lisans almış bir bankanın, tüm Topluluk'ta şubeler açmasını ve sınırötesi hizmet vermesini mümkün kılacaktır. Topluluk dışı bankalar için lisanslar Karşılıklı Münasebetler Prensipleri'ne göre çalışacaktır. Topluluk dışı banka, Topluluk içinde Topluluk bankalarının sahip olduğu haklardan yararlanacaktır. Kredi vermek ve mevduat kabulü yönünden ECU cinsinden olmak üzere 1992 yılına kadar aynı hesaplama yöntemi eşit limitlere Komisyon'un prensiplerinde uyulacaktır.

31.12.1986 tarihine kadar üye devletler ilgili kanunlarında Merkez Bankalarını, postanelerini, ciro kuruluşlarını ve bankacılık faaliyet alanlarını 77/780/AET Birinci Bankacılık Direktifi'ne göre uyarlıyacaklardır.

16.2.1988 tarihinde Komisyon'a iletilen ve Avrupa Parlamentosu ile Ekonomik ve Sosyal Komite'ningörüşü alınarak 13 Ocak 1988 tarihinde onaylanan İkinci Bankacılık Yönergesinde şu esaslar kabul edilmiştir:

- 1) Aşağıdaki esaslar dahilinde bankacılık faaliyetleri için tek bir pazar oluşturulacaktır.
 - a) Gerekli denetim kurumlarının yeterli uyumu,
 - b) Her Milli Denetim Otoritesinin, rekabet ve sınırlayıcı kurallarının karşılıklı olarak tanınması ve desteklenmesi,
 - c) Ev sahibi üye devletteki denetimci otoritenin, herhangi bir üye ülkede lisans almış banka için merkezi kontrol yapmaması,
- 2) Bankaların kuruluş sermayelerinin en az 5 milyon ECU olması,
- 3) Bankacılık yetkisi alacak kurumun, kurucuların kimlikleri hakkında açıklayıcı bilgiler verilmesi,
- 4) Banka kapitalinin veya oy verme hakkının yüzde 10'dan fazlasını elinde bulunduracak hissedarlar ve üyeler hakkında geniş bilgiler verilmesi,
- 5) Tek banka lisansı verilmesinde dikkat edilecek hususlar:
 - a) Ev sahibi üye devletin yetki vermesine veya ayrı bir iştirak sermayesine ihtiyaç duyulmadan, bir bankanın başka bir üye devlette açılmasının mümkün olması,
 - b) Başka üye ülkede açılacak şubeye tahsis edilecek sermayenin ev sahibi ülke merkezindeki kuruluş sermayesinin yüzde 50'sini aşmaması,
 - c) Bir üye devlette yetkili kılınmış bir kredi kuruluşu bir diğer ülkede bağlı şirket kurmak istediğinde, o ülkede yetki almış hami şirketin var olması nedeniyle bağlı şirkete yetki verilmesi iki üye ülke yetkilileri için her ülke ayrı konsültasyon yapacaktır.
- 6) Üçüncü ülke bankalarının Topluluk Bankacılık Lisansı'nı alabilmesi için, bütün üye ülke bankalarının, sözkonusu üçüncü ülkede mütekabiliyet esaslarını kabul etmesi gerekmektedir.
- 7) Topluluk bankalarında "Tek Bankacılık Anlaşması" kapsamına giren; borç verme, portföy yönetimi, tahvil ve hisse senedi ihracı, likidite oranlarının uyumunu sağlayacak hesaplama esasları tesbit edilecektir.
- 8) Bir kredi kuruluşu, fonların yüzde 10'undan fazlasını yan kuruluş veya yardımcı kuruluşlara kredi olarak kullanıramaz, toplam fonlarının yüzde 50'sinden fazlasını bir tek yatırım için kullanıramaz.

9) Ev sahibi ülkede kendi otoritelerinden yetki almış bir kredi kuruluşu diğer üye ülkelerde şube açmadan da muhabirlik ilişkisi içinde veya bürolar kurarak "Çekirdek Bankacılık" çerçevesinde faaliyetlerini yürütebilir.

Sözü edilen Çekirdek Bankacılık işlemleri şunlardır:

- a) Mevduat kabul etme ve kredi verme,
- b) Finansal kiralama,
- c) Para havalesi,
- d) Ödeme emri veya ödeme taahhüdü verme,
- e) Garanti ve taahhüt alma ve verme,
- f) Kendi veya müşteri hesabına ticarete tavassut etme,
- g) Ticari senetleri tahsil etme, tahsile verme,
- h) Ticari senetlerin muhafazası
- ı) Kredilere referans verme,
- m) Belirli şartlarda diğer mali kuruluşların benzer haklarını kullanma.

31.12.1990 tarihinde Üye Devlet Yönetmelikleri'nde yer alıp uygulanacak Yıllık Banka Hesapları'na dair 8 Aralık 1986 tarihli 86/635/AET Konsey Direktifi şu esasları içermektedir (Aşağıdaki esaslar Yunanistan ve İrlanda'yı bağlamayacaktır):

- 1) Bankalar ve diğer mali kuruluşların yayınlanmış hesaplarının içeriği ve genel biçimleri birbirleriyle uyumlu hale getirilecektir.
- 2) Kredi kuruluşları milli sınırlar dışında çalıştığında hesaplarının mukayesesi kolaylaşacaktır.
- 3) Standart bilanço planları ile aktifler ve borçlar giderek azalan likidite sırasına konulacaktır.
- 4) Nakit, hazine bonosu ve ticari senetler ile bankaların yüklendikleri borçlar bilançoda özel sınıflamalara konulacaktır.
- 5) Çift standartlı kâr-zarar hesabı planlarından herhangi birini üye devletin bankası seçebilecektir. Bu planlar yatay ve dikey planlardır.
- 6) İşlemlerden alınan faiz, hisse senedi gelirleri için kâr-zarar hesaplarında ayrı bir sütun oluşturulacaktır.
- 7) Sabit aktifler, borç senetleri, avanslar ile dövizli aktifler ve borçlar farklı sütunlarda gösterilecektir.
- 8) Hesap planları için ayrıntılı içerik listesi hazırlanacaktır.
- 9) Konsolide hesapların çekilmesine ilişkin ayrı kurallar oluşturulacaktır.
- 10) Milli yasalara bağlı olarak yıllık hesaplar yayınlanacak ve bunlara ait kopyalar ilgili ülkelere dağıtılacaktır.

8 Şubat 1988 tarihinde değiştirilerek Konsey'ce onaylanan "Kredi Kuruluşlarının Yeniden Organize Edilmesi ve Kapatılmasına" ilişkin esaslar şunlardır:

1) Merkezi Topluluk dışında olan bir bankanın faaliyetinden ve banka yetkililerinin bankacılık hizmetlerinden, bulunduğu ülkenin devlet otoriteleri sorumludur.

2) Mevduat kabulü, mevduat garanti sınırları, kredi kuruluşunun iflası halinde bulunulan devlet otoritesi doğrudan sorumlu olup, bu faaliyetlerden zarar gören mudileri koruyacaktır.

3) Kredi kuruluşunun mali durumunu iyileştirmek, faaliyetlerini kısmen veya tamamen durdurmak için, faaliyette bulunulan üye ülke devlet otoritelerinin tayin edeceği yetkili bir memur görevlendirilir.

21.12.1987 tarihinde Konsey'e sunulan ve 31.12.1990'da yürürlüğe girecek olan "Bankaların Yabancı Ülkedeki Şubelerine İlişkin Hesaplar" şu esasları içermektedir:

1) Şubenin kurulduğu üye devlet dışında merkezleri bulunan mali kurumların tüm AT şubeleri için geçerli olması,

2) Merkezleri başka üye devletlerde bulunan kredi kuruluşları ve mali kurumların şubeleri tarafından yayınlanacak yıllık hesapları, konsolide hesapları, yıllık raporları vb. faaliyet gösterdiği üye ülke dilinde hazırlayacaklar ve devlet yasalarınınca kontrol edilip yayınlatacaklardır.

3) Merkezi Topluluk dışında bulunan kredi kuruluşları ve mali kurumlar da yukarıdaki yayınları faaliyet gösterdikleri ülke dilinde hazırlayacaklar ve üye devlet yasalarınınca kontrol edilip yayınlatacaklardır.

Topluluk bankalarında Öz Kaynak şöyle hesaplanır:

Ödenmiş Sermaye + (Hisse Senetlerinin Değer Artışı - Mevcut Hisse Senetlerinin Alış Değeri) + İhtiyatlar - Genel Bankacılık Riskleri - Şüpheli Alacaklar + Kamu Fonları.

Topluluk bankalarında yabancı Kaynak olarak Emanet Menkul ve Gayri Menkul-ler gösterilebilir. Emanet hesapları özkaynakların yüzde 50'sinden fazlasını oluşturmayacaktır.

Henüz uygulanmayan fakat hala Komisyon'da bekleyen bir teklif de bankaların açtıkları kredilere getirilmek istenen sınırlar ile ilgilidir. Bu tasarıya göre; bir banka, bir kuruluş veya bir gruba öz kaynaklarının yüzde 15'inden, toplam kaynaklarının yüzde 40'ından fazla kredi veremeyecek, her halükârda toplam kredilerin toplam kaynaklarının yüzde 800'ünü aşamayacaktır.

BÖLÜM II

TOPLULUK BANKACILIĞINDA, TÜRK BANKACILIĞINDA OLMAYAN UYGULAMALAR

Bankalar para yaratan ve yarattıkları fonlarla ekonomiye canlılık kazandıran evrensel mali kurumlardır.

Avrupa Topluluğu kuruluşundan bugüne kadar geçen süre içinde, üye ülkeler arasındaki ekonomik ve politik engelleri kaldırmak üzere çeşitli kararlar almıştır.

Bankacılık teknikleri, bankacılık hizmetleri, risk kontrolü, teknoloji, idari yapı, eğitim vb. diğer konularda önceki bölümde açıklanan Avrupa Konseyi Bankacılık direktifleri ile yönlendirilen uygulamalar aşağıda özetlenmiştir:

I) BANKACILIK TEKNİKLERİ

Avrupa Topluluğu'nda bir yandan üye ülkelerin iç ticaretinin kolaylaştırılması ve iyileştirilmesi, diğer yandan uluslararası ticari ilişkilerin yarattığı risklerin (politik, transfer, kur, ticari vb.) azaltılması ve vadeli dış satım/alım işlemlerinin sağladığı kolaylıklardan yararlanılması için bankacılık teknikleri geliştirilmiştir. Topluluk'ta, bankacılık sektöründe kullanılan finans teknikleri, "bir ticari alacak hakkının devri" konusunda uygulanan işlem türleri olarak belirlenebilir. Bu teknikler, ticari işlemin işlem tarihinde doğan her türlü varlık, borç, gelir ve gidere, işlem tarihinde geçerli olan kambiyo kuru üzerinden ve işlemin yapıldığı yabancı para üzerinden belirli bir grup maliyet ilavesini gerektirir. Alacak hakkının devri için hesaplanan maliyetler, dış alım ve satım işlemlerine aracılık eden bankaların karşılaştıkları riskleri kapsamaktadır.

Türk Bankacılık Sistemi'nde 1989 yılından itibaren uygulanması programlanan risk kontrolleri de dikkate alınarak, leasing işlemlerinin sadece finansal kiralama şeklinde yaygın kullanımı yanında, forfaiting, factoring, swap vb. tekniklerin

tam üyelik haklarına sahip olduğunda yaygınlaşması, Türk Bankacılık sektörünün kaçınılmaz gelişmesi olarak kabul edilmelidir.

Belirgin özelliklerinin tanıtılması amacıyla Topluluk bankacılığında yaygın Vadeli Kambiyo (Forward) işlemleri hakkında bilgi vermek, Türk Bankacılığının Topluluk bankacılığına uyum hazırlıklarına ışık tutması bakımından önemlidir.

A) Forfaiting

Genel olarak uluslararası ilişkilerde, yatırım mallarının dış satımının finansmanı için kullanılan bir bankacılık tekniğidir. Bir mal veya hizmetin dış satımından doğan ve ileri tarihte vadesi gelecek bir alacak belgesinin, elinde bulunduran tarafça, bir finans kurumunda nakde çevrilmesidir.

Forfaiting işleminde dört taraf vardır:

- 1- Dışsatımcı; kredili mal satışı yapan taraf, (ihracatçı)
- 2- Kredili satışı (paraya çeviren) finanse eden banka (forfaiter)
- 3- Dışalımcı; kredili mal alan taraf (ithalatçı)
- 4- Kredili satışa garanti veren (Aval) banka

İhracatçı, ihracat işleminden önce forfaiter'e başvurur ve ihracat işleminden doğacak alacak hakkının bu banka tarafından satın alınacağı taahhüdünü alır. Taahhüt veren banka forfaiter, ithalatçı ülkedeki muhabir banka ile temas kurar ve ithal bedelinin kendisine ithalatçıdan alınarak ödeneceğine dair garanti alır. İhracatçı malı ihraç eder ve ithalatçıdan mal bedeli için aldığı senet veya polıceyi forfaiter'e verir ve mal bedelini alır. İthalatçı malı teslim alır ve belirli bir süre sonra muhabir bankaya bedeli öder. Forfaiter, senedin vadesi geldiğinde bu senedi muhabir bankaya ibraz eder ve bedelini tahsil eder.

B) Factoring

İhracatçının ihraç ettiği malın özürlü olmaması şartıyla, ihracattan doğan alacağının büyük bir kısmının (yaklaşık yüzde 80'ni) yüklemekten hemen sonra, kalan kısmını da ithalatçıdan tahsil edildiğinde factor adı verilen bir aracı banka tarafından ödenmesini sağlayan bir kredi işlemidir. Factoring işleminde dört taraf vardır:

- 1- Dışsatımcı; kredili mal satışı yapan taraf, (ihracatçı)
- 2- Kredili satışa garanti veren (Aval) banka, (Muhabir Banka)
- 3- Dış alımcı; kredili mal alan taraf (ithalatçı)
- 4- Alacak hakkını satın alan Banka (factor)

İhracatçı, kredili mal satışı karşılığı aldığı ve muhabir banka (ithalatçı ülkede) tarafından aval verilmiş veya ödeneceği garantisi almış ticari senet veya polıceyi, alacak hakkını satın alan bankaya (factor'e) (ihracatçı ülkede) iskonto ettirir, kredili satışını derhal paraya çevirir. İthalatçı belirli bir tarihte mal bedelini muhabir bankaya öder. Factor, elindeki senedin vadesi geldiğinde bu senedi muhabir bankaya ibraz eder ve bedelini tahsil eder.

C) Leasing

Tüketim veya yatırım mallarının, doğrudan imalatçısı veya ihracatçısı tarafından, bu malın (belli malar veya tüm malların) ithalatçısına temin edileceğini ve malın ekonomik ömrü boyunca ithalatçıya kullanım hakkının devredileceğini içeren kaynak sağlama yöntemidir.

Leasing işleminde üç taraf vardır.

- 1- Leasing'i veren taraf: İmalatçı veya ihracatçı; ihraç edilecek malın imalatçısı veya satıcısıdır.
- 2- Leasing'i alan taraf: İhraç konusu malı ekonomik ömrü boyunca kullanacak, kiralayacak ve sonunda mülkiyetine devralacak ithalatçı,
- 3- Leasing faaliyetini yürüten taraf: Leasing'e konu olan malı mülkiyetine geçirip bedelini ihracatçıya ödeyen ve vade sonunda malın bedeli ithalatçıdan geri alındığında malın mülkiyetini ithalatçıya devreden taraf. Genellikle bir bankanın kurduğu şirket olup, mal bedelinin ödeneceğine dair garantiyi bu banka verir.

Bu çalışmanın IV. bölümünde görüleceği gibi, Türkiye'de Haziran 1985 tarihli ve 2-3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu ile Leasing işlemleri başlatılmıştır.

D) Swap

Döviz piyasalarındaki kur dalgalanmalarının doğurduğu kur riskini minimize etmek üzere çeşitli finansman vasıtalarıyla (senet, polıce, bono vb.) sabit faizli borcun, değişken faizli borca dönüştürülmesi, iki ayrı cins para biriminin birbirine değiştirilerek tekrar ilk para birimine döndürülmesi, sabit faizli paranın değişken faizli paraya dönüştürülmesi veya değişken faizli bir paranın değişken faizli bir başka paraya dönüştürülmesi hizmetini veren bir Swap Bank ile iki muhabir bankanın iki ayrı müşteriye finans kaynağı temin etmesi işlemleridir.

E) Diğerleri

Topluluk bankaları yukarıda sayılanlardan başka;

- Covering; Vadeli döviz alım-satım anlaşması yapıldığı anda, vade sonunda gerekecek fonun karşılığının ayrılması,
- Hedging; Döviz fiyatlarındaki iniş çıkışlara karşı tedbir almak amacıyla yapılan vadeli döviz alım-satım işlemleri,
- Syndicated Loans; Konsorsiyum Kredileri - Uluslararası bankaların riski dağıtmak amacıyla bir araya gelerek oluşturdukları krediler,

gibi bankacılık teknikleri de kullanmaktadırlar.

II) AVRUPA TOPLULUĞU'NDA FİNANSAL KURUMLARIN SINIFLANDIRILMASI

Toplulukta, başta bankalar olmak üzere 18 grup Mali Kurum vardır. Bunlar:

- 1- Kliring Bankaları (Clearing Banks)
 - 2- Tüccar Bankaları (Merchant Banks)
 - 3- Tasarruf Bankaları (Saving Banks)
 - 4- Postal/Ciro Bankaları (Postal/Giro Banks)
 - 5- Kredi Birlikleri (Credit Unions)
 - 6- İpotek Kurumları (Mortgage Institutions)
 - 7- Finansman Şirketleri (Financial Companies)
 - 8- Finansal Kiralama Şirketleri (Leasing Companies)
 - 9- Faktörler (Factors)
 - 10- Hayat Sigortası Şirketleri (Life Insurance Companies)
 - 11- Genel Sigorta Şirketleri (General Insurance Companies)
 - 12- Reasürans Birlikleri (Reinsurance Companies)
 - 13- Yatırım Fonları (Investment Funds)
 - 14- Ferdi Tröstler (Unit Trusts)
 - 15- Pension Fonları (Pension Funds)
 - 16- Borsa Tellalları (Stockbrokers)
 - 17- Mal Komisyoncuları (Commodity Brokers)
 - 18- Para Simsarları (Money Brokers)
- (Bankerler)

Toplulukta faaliyet gösteren bu kurumlar üye ülkeler itibariyle çok etkili, etkili veya az etkili olmaktadır. Ayrıca büyüklük itibariyle de büyük, orta, küçük işletmeler şeklinde faaliyet göstermektedirler.

III) AVRUPA TOPLULUĞU'NDA FİNANSAL HİZMETLERİN SINIFLANDIRILMASI

Topluluk'ta, başta bankalar olmak üzere toplam 30 çeşit finansman işlemi yapılmaktadır. Bunlar:

- 1- Cari Hesap (Current Checking A/c's)
- 2- Perakende Mevduatlar (Retail Deposits)
- 3- Para Piyasası Mevduatları/Kredileri (Money Market Deposits/Loans)
- 4- Avrupa Parası Mevduatları (Eurocurrency Deposits)
- 5- Serbest Bölge Bankacılığı (Offshore Banking)
- 6- Döviz - Yabancı Para İşlemleri (Foreign Exchange)
- 7- Seyahat Çekleri (Travellers' Cheques)
- 8- Kira Tahsilatı/Tüketicinin Finansmanı (Hire Purchase/Consumer Finance)
- 9- Kredi Kartları (Credit Cards)
- 10- Gayrimenkul İpoteği (House Mortgage)
- 11- Faktör Hizmetleri, İhracat Kredisi (Factories, export credit)
- 12- Finansal Kiralama Hizmetleri (Leasing)
- 13- Risk Sermayesi Temini (Venture Capital)
- 14- İşletme Kredisi (Business Loans)
- 15- Uluslararası Kiralama İşlemleri (International Renting)
- 16- Sermaye Piyasasına Yatırım Hizmetleri (Investment in stock market)
- 17- Kredi Garanti İşlemleri (Loan Guarantee)
- 18- Yatırım ve İştiraklerin Finansmanına Danışmanlık Hizmetleri (Investment and Corporate Advice)
- 19- Hayat Sigortası İşlemleri (Life Insurance)
- 20- Kaza Sigortası - Motor (Accident Insurance - Motor)
- 21- Çalışan Personele Kredi Verilmesi (Employers liability)
- 22- Diğer (Other)
- 23- Reasurans İşlemleri (Reinsurance)
- 24- Yatırım Fonu Yönetimi Hizmetleri (Investment Fund Management)
- 25- Ferdi Tröstlerin Yönetimi Hizmetleri (Unit Trust Management)
- 26- Pensiyon Hizmetleri (Pension Services)
- 27- Menkul Değerler - Satış Garantisi vs. Hizmetleri (Securities - under writing etc.)
- 28- Menkul Değerlerin Komisyonculuğu Hizmetleri (Securities Broking)
- 29- Para Komisyonculuğu Hizmetleri (Money Broking)
- 30- Altın - Gümüş ve Emtea Rehni Hizmetleri (Bullion and Commodity Trading)

IV) RİSK KONTROLÜ

Bankalar, ülkelerarası ticarete, her türlü dış satımı belli bir vade öncesinden finansman (nakit ödeyerek) imkanı sağlarken çeşitli riskleri dış satımcı adına üstlenmektedirler.

Avrupa Topluluğu'nda bankalar, uluslararası bankacılık hizmetleri çerçevesinde, yukarıda sözü edilen bankacılık tekniklerini gerçekleştirirken oluşan riskler için önlemler almaktadırlar.

A) Ülke Riski

Vadeli satışa dış alıcı ülkenin bir bankası veya devlet tarafından aval verilen bir senet karşılığı finansman imkanı veren banka (Factor, Forfaiter, Swap Bank), garanti veren ülkenin ekonomik durumuna göre değişik risk limitleri uygular. Ekonomik yapısı güçlü ülke veya ülke bankasının senetleri için düşük "ülke riski" belirler. Bu risk,aval veren muhabir bankanın uyguladığı bedele dahildir.

B) Sektör Riski

Topluluk üyelerinde bankalar, ipotek işlemlerinde ve inşaat sektöründe aynı, otomotiv sanayiinde ve ağır sanayide farklı olmak üzere açtıkları kredilere ayrı önem verirler. Bu risk muhabir bankanın aval'i ile finansör banka ve dış satımcıyı etkilemezse de aval maliyetini arttırır.

C) Müşteri Riski

Topluluk bankaları finansal imkan sağladıkları dış satımcıların alıcıları hakkında çok detaylı bir araştırma yaparlar. Müşterinin bedeli ödemesi halinde Muhabir bankanın aval vermiş olması finansör banka ve dış satımcı için büyük önem taşımaz.

Yukarıda sayılan riskler bankalar için çok büyük bir risk sayılmayabilir. Çünkü bu riskler genellikle sigorta kapsamına alınmaktadır.

Temel olarak beş tip risk bankaların işlemleri için önem taşır.

D) Ticari Risk

Dış alımcı (borçlu)'nun veya ticari senede aval veren bankanın ödeme gücünün çekmesi veya ödemedi kaçınması ile ortaya çıkar. Risk payı genellikle dış alımcıya yüklenir.

E) Faiz Riski

Finansör banka, muhabir bankanın aval verdiği ve dış alımcı tarafından düzenlenen senedi vadeden önce iskonto ederek nakde çevirmektedir. İskonto işlemi sabit faizle yapıldığı halde vade sonunda faiz yükselirse finansör banka riske girmiş olur.

F) Politik Risk

Dış alımcı ülkenin ödeme vadesi içinde politik istikrarsızlık göstermesi, yeni ekonomik ve politik yapıya geçmesi bu tip riski yaratır. Böyle durumlarda dış satımcı zarara uğrar.

G) Kur Riski

Finansör banka vadeli senedi ilerideki bir tarihte yabancı para ile satın alma işlemine girerken ön koşul olarak cari kurun yanında vadeli kurun da piyasada oluşacağını kabul etmektedir. Banka vade içinde uluslararası para piyasalarında dış satımcı ülke parası ile dış alımcı ülke parası arasında bir fark olmasını beklemektedir. Vadeli kur, cari kurdan düşük oluşursa banka kur riskine katlanır, yüksek ise prim sağlar.

H) Transfer Riski

Finansör banka, aval veren bankanın (dış alımcı) ülkesinde döviz darboğazı yaşanması, ülkesinde moratoryum ilan edilmesi gibi durumlarda senedi tahsil etmek imkanını bulamaz. Döviz alacağının transferi riske edilmiş olur.

V) DİĞERLERİ

A) Teknoloji Kullanımı

Topluluk bankaları uluslararası para ve sermaye piyasaları ile bilgisayar ağı vasıtasıyla 24 saat bankacılık yapmaktadır. Bankacılık hizmetleri yeni tekniklerle, gece hizmetleri ile de sürdürülmektedir.

B) Müşteri/Personel İlişkisi

Topluluk bankalarında çalışan personel, müşterilerine aktif hizmet vermektedir. Banka yöneticisi sadece kredi müşterilerine değil, her müşteriye sahip çıkmakta ve müşteriyi bilgilendirmeye çalışmaktadır.

C) Bankacılık Eğitim ve Ahlakı

Topluluk bankacılığında, eğitim ve bankacılık ahlakı diğer mesleklerden ayrı bir özelliğe sahiptir. Her banka kendi bünyesinde kurduğu eğitim programlarını dönüşümlü olarak personeline uygulamakta ve her türlü yenilikleri anında hizmete sunmaktadır.

BÖLÜM III

TÜRK BANKACILIĞININ AVRUPA BANKACILIĞINA UYUM İMKANLARI

Avrupa Topluluğu, 12 üye ülkede yaşayan 320 milyon tüketicisi ile büyük bir piyasa oluşturmuştur. Bununla beraber, ticaretté kullanılan farklı belgeler, ülkeler arasındaki farklı standartlar ve korumacılıktan kaynaklanan tedbirlerin en aza indirilmesi, oniki ayrı piyasanın oluşturduğu Ortak Pazar yerine Tek Piyasa oluşturmak amacıyla Komisyon 1 Temmuz 1987'de Avrupa Tek Sene-di'ni (Single Act.) yürürlüğe koymuştur. 1992 yılı sonunda tamamlanacak olan tek ve bütünleşmiş bir Avrupa Piyasası'nda, iç pazarın oluşması için kişi, mal, hizmet ve sermaye dolaşımında mevcut engeller, bir program dahilinde tedricen kaldırılacaktır.

Topluluk'ta oluşan bu gelişmeler, tam üyelik müracaatımızın müsbet sonuçlanması durumunda Topluluk mevzuatının bütünüyle benimsenmesi ve milli mevzuatımızın bu müktesebat ile uyumlu bir hale getirilmesi gerekmektedir. Bankacılığı ve diğer mali kuruluşları ilgilendiren milli mevzuatımız ile bu kuruluşlara ilişkin karar, kararname ve yönetmeliklerin de bugünden, yeni düzenlemelere geçiş sürecinde tekrar gözden geçirilmesi gerekir.

I) BANKALAR KANUNU'NDA GEREKLİ DÜZENLEMELER

A) Bankaların Kuruluşu ve Faaliyete Geçmesi Konusunda:

Türkiye'de bir bankanın kurulması (Bnk.Kn.m.3/2) veya yabancı ülkede kurulmuş bir bankanın Türkiye'de şube açması (Bnk.Kn.m.8/2) için Bakanlar Kurulu'ndan izin alınması ön şarttır.

Avrupa Topluluğu'nda bu izin, bankacılıkta uzmanlaşmış ve bankacılık sektöründen sorumlu olan, müracaatı teknik ve ekonomik yönlerden inceleyen bir Hükümet Otoritesi niteliğindeki kurum tarafından verilir. Bu otorite denetim ve gözetim işlemlerini de yüklenmektedir.

Öz kaynak miktarı (85/9855 Bak.K.K.) 2.5 milyar TL. olarak belirlenmiş olmasına ve bu miktarın Topluluk bankalarındaki gerekli sermayeden çok farklı olmamasına rağmen, miktar değişikliği de Bakanlar Kurulu yetkisindedir.

Topluluğa uyum sağlama açısından, kuruluş ve faaliyet izni için yetkinin, bankacılıkta uzmanlaşmış ve bankacılık sektöründen sorumlu bir "Kamu Kuruluşu"na verilmesi gerekir. Bankalar Kanunu'nun 3/2, 5/1/e ve 8/2 maddeleri değiştirilerek Bakanlar Kurulu yetkilerinin "Bankacılık Komisyonu" denebilecek bir kamu kurumuna verilmesi gerekir.

Diğer taraftan ön izin için HDT Müsteşarlığı'na başvuru (Bnk.Kn.m.7), Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın müsbet görüşü (Bnk.Kn.m.8) hakkındaki hükümler de, bu kuruluşların, "Bankacılık Komisyonu" ile koordineli çalışmasını sağlayacak şekilde organize edilmelidir. Buralarda kurulacak özel araştırma ünitelerinin Topluluk Bankacılık Mevzuatı hakkında uzmanlığı kanıtlanmış kişilerden oluşması gerekir.

Üye devletlerin Türkiye'de şube açmaları, temsilcilik kurmaları, yan kuruluş oluşturmalarına ilişkin, Bankalar Kanunu'muzun ayrı hükümler yoktur. Genel olarak yabancı bankalar için hükümler mevcuttur. Bankalar Kanunu'muzun 6.maddesine Topluluğa ilişkin ve Topluluk ortak kurallarını bir program dahilinde tedrici olarak uygulamaya yönelik hükümler konulmalıdır. Örneğin, yabancı bankanın mutlaka Türk yöneticisinin bulunması şartı Avrupa Tek Senedi'ne aykırı düşeceği için böyle bir hükmün kanunumuzda yer almaması gerekir. Ancak, yabancı uyruklu yöneticinin Türk Hukuk Kurallarını bilmesi, yetenekli, güvenilir olması "Bankacılık Komisyonu"na uygun görülmesi şartı getirilebilir.

B) Bankaların Örgüt Yapıları Konusunda:

3182 sayılı Bankalar Kanunu bankaların örgüt yapısına ilişkin düzenlemeleri V.Bölümde (m-18-31) yapmıştır.

Türk bankalarında örgütlerin görev ve sorumlulukları ile karar yetkisi Yönetim Kurulu, Kredi Komitesi, Genel Müdür ve Bölge Müdürlükleri'ne verilmiştir. Denetçiler (TTK.m.347/1 ve Bnk.Kn.m.25/1) tamamen murakabe hizmeti görmektedirler. Bakanlık Denetçileri de (Bnk.Kn.m.63) diğer kanun maddelerindeki görev çerçevesinde murakabe hizmeti görürler. Topluluk'ta banka denetimi ve denetçileri bir karar onay organıdır. Türk bankacılığı için böyle onay yetkisinin denetçilere verilmesi sektörün yapısına uygun düşmemekle beraber, Bakanlık denetçilerinin,

diğer denetçilerin yetkilerine de sahip olmaları, Topluluk bankalarının tek piyasa oluşturulmasında ve tam üyeliğimizin onaylanmasından sonra önem taşıyacaktır.

C) Bankaların Kaynakları Bakımından:

Bankalar Kanunu'muzda (Bnk.Kn.m.3/8) banka öz kaynakları; ödenmiş sermaye veya Türkiye'ye ayrılmış sermaye ile yedek akçelerden oluşmaktadır. Halbuki Topluluk bankacılığında öz kaynak hesabına banka hisse senetlerinin değer artış farkları da ilave edilir.

3182 sayılı Bankalar Kanunu'na ilişkin olarak HDTM'nin hazırladığı 5 no.lu tebliğ tasarısı ile, banka öz kaynaklarının "Ana Sermaye" ve "Katkı Sermaye"sinden oluşması önerilmektedir. Buna göre ana sermaye; ödenmiş sermaye, kanuni yedek akçeler, ihtiyari yedek akçeler, muhtemel zararlar karşılığı ile dönem kârından verginin çıkarılması ile oluşacaktır. Katkı Sermayesi; banka sabit kıymet yeniden değerlendirme fonu, iştirakler ve kuruluşlar sabit kıymet yeniden değerlendirme karşılığı ve potansiyel zararlar için ayrılan ihtiyari karşılıklardan oluşacaktır.

Bugünkü öz kaynak yapısı içinde Türk bankalarının Öz Sermaye/Toplam Aktif ve Öz Sermaye/Yabancı Sermaye rasyoları çok düşüktür.

D) Banka Kaynaklarının Kullanımı Bakımından:

Bankalar Kanunumuzun 38/1 maddesi bankaların kaynaklarının belirli alanlarda kullanmalarını sınırlamıştır.

Topluluk bankaları İkinci Bankacılık Direktifi ile bir grup veya kuruma verilecek kredileri toplam kaynakların yüzde 40'ı olarak belirlemiştir. Türk Bankaların da bu oran yüzde 40'dır. Toplam kredilerinin, toplam kaynakların 8 katı ile sınırlandırıldığı Türk bankalarına karşılık, Topluluk bankaları için ilgili direktif bunu yüzde 800 olarak belirlemiştir.

Ancak bu oranların aynı olması, Topluluk'ta en az banka sermayesinin 5 milyon ECU olarak belirlenmesi ve Türk bankalarının 2.5 milyar TL.lık en az sermaye limiti, Türk Lirası'nın konvertibl olmaması ve ECU cinsinden değer almamış olması nedeniyle sorunlar çıkarabilecektir.

Türk Lirası'nın en kısa sürede konvertibiliteye geçiş hazırlıklarının tamamlanarak ECU cinsinden değerlendirilmesi gerekir. Bu konuda yasal düzenleme çalışmaları Bakanlıklar düzeyinde sürdürülmektedir.

Bankalar Kanunu'na ilişkin 5 no.lu tebliğ yürürlüğe girdiğinde bankaların Sermaye Tabanını oluşturacak, Risk Ağırlıklı Varlıklar, Gayri Nakdi Krediler ve Yükümlülükler şöyle hesaplanacaktır

"Risk Ağırlıklı Varlıklar, Gayrinakdi Krediler ve Yükümlülükler", Tebliğ ekinde yer alan cetvelde yüzde 0, yüzde 10, yüzde 20, yüzde 40, yüzde 100 risk ağırlığına göre tasnif edilerek gruplandırılmış banka aktif değerleri ile gayri nakdi kredi ve yükümlülüklerden oluşur.

Cetvelde gösterilmiş bulunan her varlık, gayrinakdi kredi ve yükümlülük hesap bakiyesi, öncelikle, bankaların maruz kaldığı riski, sistematik risklerin bütününe yansıtan katsayı ile çarpılır.

Sözkonusu hesapların alt unsurları durumundaki alt hesap grupları ise belirtilen katsayı ile çarpılarak ayarlanmış durumda kendi grubuna ait genel risk ağırlıkları ile tekrar çarpılarak nihai ayarlama yapılır ve bulunan net veriler toplanarak risk ağırlıklı varlıklar gayrinakdi krediler ve yükümlülükler toplamına ulaşır.

Bankalar Kanunu'nun 38.nci maddesinin üçüncü fıkrasında bahsi geçen dolaylı kredi ilişkisine sahip her bir gruba açılan dolaylı kredilerin, istisnalar ve gayrinakdi krediler için dikkate alınma ağırlıkları hesaba katılmadan bulunan, brüt genel toplamı, bankanın nakdi ve gayrinakdi kredileri ile takipteki alacaklar hesabının brüt toplamının yüzde 75'ini geçerse nakdi ihtisas ve ihtisas dışı krediler hesaplarının risk katsayılarına yüzde 0.25 puan ilave edilerek risk ağırlıklı varlıklar, gayrinakdi krediler ve yükümlülükler toplamı hesaplanır.

Türk bankalar sistemine getirilecek risk analizleri için Kredi Dönüşümü (geri ödeme riski) yeni tasarı ile; Faiz Oranı Riski, Likidite Riski ve Etkileme Faktörleri katsayıları aşağıdaki tabloda belirlenmiştir.

B/
TİBANKALAR KANUNU'NA İLİŞKİN 5 NO'LU
TEBLİĞİN EKİDİR.

RİSK AĞIRLIKLİ VARLIKLAR, GAYRİNAKDİ KREDİLER VE YÜKÜMLÜLÜKLER HE

VARLIKLAR, GAYRİNAKDİ KREDİ VE YÜKÜMLÜLÜKLER	(A)		KREDİ DÖNÜŞÜMÜ (GERİ ÖDEME RİSKİ), FAİZ ORANI RİSKİ, LİKİDİTE RİSKİ, ETKİLEME FAKTÖRLERİ: KATSAYISI	AYARLANMIŞ MİKTAR (TL)	%0
	AYARLANMIŞ DEĞERLER (TL)				
XVI. YILLIK PROGRAMLARDA GÖSTERİLEN BÜYÜK KAMU İHALELERİ İÇİN BAKAN- LIKTAN İZİN ALINARAK KONSORSİYUM SURETİYLE VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI					
-İŞTİRAKLER VE KURULUŞLAR		1.50		BANK.KN.38/5 M.İS-	II
-DİĞER MÜŞTERİLER		1.25		TİSNALAR BANK.KN.38/5 M.İS-	III
XVII YILLIK PROGRAMLARDA GÖSTERİLEN BÜYÜK KAMU İHALELERİ İÇİN BAKANLIKTAN İZİN ALINARAK BANKA TARAFINDAN VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI				TİSNALAR	
-İŞTİRAKLER VE KURULUŞLAR		1.50		BANK.KN.38/5 M.İSTİSNALAR	
-DİĞER MÜŞTERİLER		1.25		BANK.KN.38/5 M.İSTİSNALAR	
XVII HER BANKANIN RİSKİNİ EN AZ %15 İNİ. ÜSTLENMESİ VE KATILAN BANKA SAYISININ 3'TEN AZ OLMAMASI ŞARTIYLA KONSORSİYUM SURETİYLE VERİLECEK TEMİNAT MEKTUPLARI					
-İŞTİRAKLER VE KURULUŞLAR		1.50		BANK.KN.38/5 M.İSTİSNALAR	
-DİĞER MÜŞTERİLER		1.25		BANK.KN.38/5 M.İSTİSNALAR	
XIX DİĞER GAYRİNAKDİ KREDİ VE YÜKÜMLÜLÜKLER					
-GARANTİ VE KEFALETLER					
.İŞTİRAKLER VE KURULUŞLAR		1.50		BANK.KN.38/5 M.İSTİSNALAR	
.DİĞER MÜŞTERİLER		1.25		BANK.KN.38/5 M.İSTİSNALAR	
-TAAHHÜTLER					
.İŞTİRAKLER VE KURULUŞLAR		1.25		BANK.KN.38/5 M.İSTİSNALAR	
.DİĞER MÜŞTERİLER		1.00		BANK.KN.38/5 M.İSTİSNALAR	
-DÖVİZ VE FAİZ HADDİ İLE İLGİLİ İŞLETMELERDEN DOĞAN GAYRİNAKDİ KREDİ VE YÜKÜMLÜLÜKLER					
.İŞTİRAKLER VE KURULUŞLAR		1.00		BANK.KN.38/5 M.İSTİSNALAR	
.DİĞER MÜŞTERİLER		1.00		BANK.KN.38/5 M.İSTİSNALAR	
-DİĞER					
.İŞTİRAKLER VE KURULUŞLAR		1.25		BANK.KN.38/5 M.İSTİSNALAR	
.DİĞER MÜŞTERİLER		1.00		BANK.KN.38/5 M.İSTİSNALAR	
TOPLAM GAYRİNAKDİ KREDİ VE YÜKÜMLÜLÜKLER					
VARLIKLAR, GAYRİNAKDİ KREDİ VE YÜKÜMLÜLÜKLER TOPLAMI					

SAPLAMA TABLOSU

MİLYON TL

GENEL R İ S K A Ğ İ R L İ K L A R I

AYARLANMIŞ
TOPLAM
R İ S K

%10

%20

%40

%100

I NO'LU KALEMİN TAMAMI

I NO'LU KALEMİN TAMAMI

XVII NO'LU KALEMİN TAMAMI
XVII NO'LU KALEMİN TAMAMI

XVIII NO'LU KALEMİN TAMAMI
XVIII NO'LU KALEMİN TAMAMI

GARANTİ VE KEFALETLERİN TAMAMI
GARANTİ VE KEFALETLERİN TAMAMI

TAAHHÜTLERİN TAMAMI
TAAHHÜTLERİN TAMAMI

HESABIN TAMAMI
HESABIN TAMAMI

HESABIN TAMAMI
HESABIN TAMAMI

RİSK AĞIRLIKLİ VARLIKLAR, GAYRİNAKDİ KREDİLER VE YÜKÜMLÜLÜKLER HESAPLAMA TABLOSU I
(GENEL RİSK AĞIRLIKLARI İLE AĞIRLIKLANDIRILMIŞ HESAP BAKİYELERİ)

MİLYON TL

BANKA ADI DÖNEMİ	VARLIKLAR, GAYRİNAKDİ KREDİ VE YÜKÜMLÜLÜKLER	AYARLANMAMIŞ DEĞERLER (TL)	KREDİ DÖNÜŞÜMÜ (GERİ ÖDEME RİSKİ), FAİZ ORANI RİSKİ, LİKİDİTE RİSKİ, ETKİLEME FAKTÖRLERİ KATSAYISI	AYARLANMIŞ MİKTAR (TL)	GENEL RİSK AĞIRLIKLARI %0 %10 %20 %40 %100	AYARLANMIŞ TOPLAM RİSK
I	NAKİT DEĞERLER		1.00			
II	BANKALAR		1.00			
III	DİĞER MALİ KURUMLAR		1.00			
IV	BANKALANMAKTA OLAN PİYASASI İŞLEMLERİ		1.00			
V	MENKUL DEĞERLER CÜZDANI (NET)					
	-İŞTİRAKLER VE KURULUŞLAR		1.25			
	-DİĞER		1.00			
VI	MEVDUAT FON. KARŞILIKLARI		1.00			
VII	İHTİSAS DIŞI KREDİLER					
	-İŞTİRAKLER VE KURULUŞLAR	1.25	(1.50)			
	-DİĞER MÜŞTERİLER	1.00	(1.25)			
VIII	İHTİSAS KREDİLERİ					
	-İŞTİRAKLER VE KURULUŞLAR	1.25	(1.50)			
	-DİĞER MÜŞTERİLER	1.00	(1.25)			
IX	TAKİPTEKİ ALACAKLAR (NET)					
	-ÖZEL TAKİPTEKİ					
	.İŞTİRAKLER VE KURULUŞLARDAN		1.75			
	.DİĞER MÜŞTERİLERDEN		1.50			
	-İDARI VE KANUNİ TAKİPTEKİ					
	.İŞTİRAKLER VE KURULUŞLARDAN		2.00			
	.DİĞER MÜŞTERİLERDEN		1.75			
X	KANUNİ YEDEK AKÇELER KARŞILIĞI					
	DEVLET TAVİLİ HESABI		1.00			
XI	FAİZ VE GELİR TAHVİLLERİ					
	-İŞTİRAKLER VE KURULUŞLARIMIZIN		1.25			
	-DİĞER MÜŞTERİLERİMİZİN		1.00			
XII	TCMB ÖZEL HESAPLARI		1.00			
XIII	MUHTELİF ALACAKLAR		1.00			
XIV	SABİT KİYMETLER (NET)		1.75			
XV	DİĞER AKTİFLER		1.00			
	TOPLAM VARLIKLAR					
XVI	YILLIK PROGRAMDA GÖSTERİLEN BÜYÜK KAMU İHALELERİ İÇİN BAKAN- LIKTAN İZİN ALINARAK KONSORSİYUM SURETİYLE VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI					
	-İŞTİRAKLER VE KURULUŞLAR		1.50			
	-DİĞER MÜŞTERİLER		1.25			
XVII	YILLIK PROGRAMLARDAN GÖSTERİLEN BÜYÜK KAMU İHALELERİ İÇİN BAKANLIKTAN İZİN ALINARAK BANKA TARAFINDAN VERİLEN TEMİNAT MEKTUPLARI					
	-İŞTİRAKLER VE KURULUŞLAR		1.50			
	-DİĞER MÜŞTERİLER		1.25			
XVIII	HER BANKANIN RİSKİN EN AZ %15'İNİ ÜSTLENMESİ VE KATILAN BANKA SAYI- SININ 3'TEN AZ OLMAMASI ŞARTIYLA KONSORSİYUM SURETİYLE VERİLECEK TEMİNAT MEKTUPLARI					
	-İŞTİRAKLER VE KURULUŞLAR		1.50			
	-DİĞER MÜŞTERİLER		1.25			
XIX	DİĞER GAYRİNAKDİ KREDİ VE YÜKÜMLÜLÜKLER					
	-GARANTİ VE KEFALETLER					
	.İŞTİRAKLER VE KURULUŞLAR		1.50			
	.DİĞER MÜŞTERİLER		1.25			
	-DÖVİZ VE FAİZ HADDİ İLE İLGİLİ İŞLEMLERDEN DOĞAN GAYRİNAKDİ KREDİ VE YÜKÜMLÜLÜKLER					
	.İŞTİRAKLER VE KURULUŞLAR		1.25			
	.DİĞER MÜŞTERİLER		1.00			
	-DİĞER					
	.İŞTİRAKLER VE KURULUŞLAR		1.00			
	.DİĞER MÜŞTERİLER		1.00			
	-DİĞER					
	.İŞTİRAKLER VE KURULUŞLAR		1.25			
	.DİĞER MÜŞTERİLER		1.00			
	TOPLAM GAYRİNAKDİ KREDİ VE YÜKÜMLÜLÜKLER					
	VARLIKLAR, GAYRİNAKDİ KREDİ VE YÜKÜMLÜLÜKLER TOPLAMI					

SERMAYE YETERLİLİĞİ ANALİZ FORMU*

Milyon TL

Türk Parası Yaancı Para Genel Toplam

- I. Ana Sermaye
A.Ödenmiş Sermaye
B.Kanuni Yedek Akçeler
C.İhtiyari Yedek Akçeler
D.Muhtemel Zararlar Karşılığı
E.Bünyede Bırakılan Bilanço Kârı
—Bilanço Zararı
Toplam
- II. Katkı Sermaye
A.Banka Sabit Kıymet Yeniden Değerlendirme Fonu
B.İştirakler ve Kuruluşlar Sabit Kıymet
Yeniden Değerleme Karşılığı
C.İhtiyari Karşılıklar
Toplam
- III. Sermaye (I+II)
- IV. Sermayeden İndirilen Değerler
A.Gayrimenkuller (Net)
B.Elden Çıkarılacak Gayrimenkuller
C.İştirakler ve Kuruluşlar (Net)
D.Özel Maliyet Bedelleri (Net)
E.İlk Tesis Giderleri (Net)
F.Borçlu Geçici Gider Hesapları
G.3332 Sayılı Kanuna Göre İştirak
Hisselerinin ve/Veya
Gayrimenkullerin Satışından Doğan
Kazançlardan Sermayeye İlave Edilen
Kurumlar Vergisinden Muaf Olanlar Dışındaki
Toplam
- V. Sermaye Tabanı (III-IV)
- VI. Risk Ağırlıklı Varlıklar, Gayrinakdi Krediler ve
Yükümlülükler
A.Risk Ağırlığı 0 Olan Varlıklar G.Nakdi Kredi ve Yük.
B.Risk Ağırlığı 10 Olan Varlıklar G.Nakdi Kredi ve Yük.
C.Risk Ağırlığı 20 Olan Varlıklar G.Nakdi Kredi ve Yük.
D.Risk Ağırlığı 40 Olan Varlıklar G.Nakdi Kredi ve Yük.
E.Risk Ağırlığı 100 Olan Varlıklar G.Nakdi Kredi ve Yük.
Ağırlık Toplamı
- VII. Dolaylı Krediler Toplamı
- VII. Sermaye Tabanı/Risk Ağırlıklı Varlıklar, Gayrinakdi Krediler
Ve Yükümlülükler Standart Rasyonu (%)

* Bankalar Kanununa ilişkin 9 No'lu Tebliğ Ekidir.

E) Bankacılığın Korunması Bakımından:

Türkiye'de bankalar; Bankalar Yeminli Murakıpları, T.Bankalar Birliği, Bankalar Kurulu, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı ve bağlı olduğu Bakanlık tarafından, kaynak kullanımı ve banka hesaplarına ilişkin düzenlemeler bakımından denetlenmektedirler.

Ancak bu denetim başta da işaret ettiğimiz gibi uzman bir kuruluşun denetimi anlamında değil, hukuki ve devlet otoritesinin gücünü gösterme bakımından önem taşımaktadır.

Özellikle bankalar liberal ekonomi düzeni içinde çok sıkı bir disiplin altına alınmakta ve devletin kurduğu organlarla sürekli gözetlenmektedirler. Gözetim ve denetim amacına yönelik kamu müdahalelerinin bankacılık sektörünün yararına olduğunu benimsemek gerekir.

Ancak, Türkiye'de denetim, Teftiş Kurulu üyelerince yapıldığından bu denetçiler de bankanın iç dinamizminden soyutlanamamaktadırlar. Dışarıdan gelen denetçiler sadece kayıt ve işlem yönünden denetleme yapmaktadırlar.

Bankalar Kanunu'muzun 9.Bölümüne yapılacak bir ilave ile "Bağımsız Ekonomi Denetçileri" organı oluşturulması gerekli görülmektedir. Bu denetçiler yeni uygulanacak risk analizlerinin doğruluğunu, ekonomik yapıda karşılaşılan sıkıntıların bankalara yansımaya ölçüsünü ve gerçekte sağlam bir bünyeye sahip olduğu halde işletme sermayesi eksikliği nedeniyle kredilendirilmemiş banka müşterilerine hazırlayacakları ekonomik raporlarla banka kaynağı sağlamaya yönelik hizmetler vermelidirler.

II) DİĞER DÜZENLEMELER

Bu düzenlemeler özellikle dış ticaretin finansmanında bankaların uygulamaları gereken yeni banka tekniklerine ilişkin olmalıdır. Bu nedenle Bankalar Kanunu'na ek olarak çıkarılan Finansal Kiralama Kanunu ve Yönetmeliği gibi yeni kanun ve yönetmelikler çıkarılmalıdır. Bunlar;

- Vadeli Kambiyo İşlemleri Kanunu
 - Vadeli Kambiyo işlemlerine ait yönetmelikler,
- olmalıdır.

Bu kanun ve yönetmelikler Factoring ve Factoring işlemlerini kapsamalıdır. Ayrıca bu kanun ve yönetmeliklere ilişkin olarak, işlemleri yapacak mali kurum-

ların denetlenmesine dair "Vadeli Kambiyo İşlemleri Yapan Kurumların Denetlenmesine Dair Usul ve Esaslarını Gösteren Yönetmelik" hazırlanmalıdır. Adı geçen kurumların ilgisine göre; T.Ticaret Kanunu'nun ilgili maddeleri, Gelir ve Kurumlar Vergisi Genel Tebliğleri ile düzenlenmelidir.

17 Haziran 1987 tarih ve 87/11914 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulan Türkiye İhracat Kredi Bankası, yeni yasal düzenlemelerle Factor Bank ve Forfaiter fonksiyonlarına kavuşturulmalıdır.

Topluluk bankacılığının kullandığı factoring ve forfaiting işlemleri sanayi mallarının finansmanı için bir kaynak oluşturacağından sanayimizin güçlenmesine katkıda bulunacaktır.

BÖLÜM IV

SONUÇ

Türkiye'nin AT'na katılması ve 1992'de gerçekleşmesi hedeflenen Tek Avrupa Pazarı içinde yer alması halinde, Türk bankalarının herhangi bir uyum sorunu ile karşılaşmaması için, şimdiden gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Özellikle henüz Türkiye'de fazla uygulanmayan uluslararası bankacılık işlemlerinin süratle uygulamaya konması için çalışmalar başlatılmalıdır. Türk bankalarının, AT bankaları ile rekabete girmeden önce, bu yeni faaliyetlerde uzmanlaşmış personel istihdam etmeleri, yeterli teknik donanım ve kaynaklara sahip olmaları şarttır.

Sonuç olarak şu önerilerde bulunabiliriz:

- 1- Kamu kurumu niteliğinde bankacılık konusunda ihtisaslaşmış uzmanlardan oluşan "Bankacılık Komisyonu" oluşturulmalı,
- 2- Banka kaynakları yeni tebliğe göre (5 no.lu tebliğ) en kısa sürede düzenlenmeli,
- 3- "Bağımsız Ekonomi Denetçiliği" kurulmalı,
- 4- Vadeli Kambiyo İşlemleri kanun ve yönetmelikler hazırlanıp uygulanmasına geçilmeli,
- 5- Türkiye İhracat Kredi Bankası yeni düzenlemeler ile factoring ve forfaiting işlemlerine geçirilmeli,
- 6- Bankalarda kredi maliyetini düşürücü yasal önlemler alınmalı,
- 7- Kredi talep eden firmaların kredi riskini doğru ölçen sistemler geliştirilmelidir.

EK I: AVRUPA TOPLULUĞU'NDA BANKACILIK HİZMETLERİ

- 1- Ticari Krediler - Commercial Loan: Orta ölçekli bir firmaya açılan ticari kredi olup, yıllık tutarı 250.000 ECU'dur. Inter-bank faiz oranı üzerinden kullandırılır.
- 2- Tüketici Kredisi - Consumer Credit: Yıllık tutarı 500 ECU olan tüketici kredisidir. Para piyasasındaki oranlar üzerinden faiz tahakkuk ettirilir.
- 3- Kredi Kartları - Credit Cards: Yıllık 500 ECU borçlanma sınırı ile kullandırılır. Para piyasasındaki oranlar üzerinden faiz tahakkuk ettirilir.
- 4- İpotek Mukabili Kredi - Mortgage: Yıllık tutarı 25.000 ECU olan konut kredisidir. Para piyasasındaki oranlar üzerinden faiz tahakkuk ettirilir.
- 5- Senet Mukabili Kredi: Büyük bir ticari müşterinin bir ticari senetle yaptığı alışların, toplam 30.000 ECU'lük kısmı için verilen kredidir.
- 6- Seyahat Çekleri: Özel bir müşterinin alışverişinde kullanabileceği seyahat çekinin değeri toplam 100 ECU'dur.
- 7- Cari Hesap Çeki: 200 adet alışveriş çeki, 20 adet havale emri, 50 adet banka hesabından çekiş, 20 adet borç şeklinde kredi imkanı verir.
- 8- Akreditif - Kredi Mektubu: Üç ay vadeli 50.000 ECU tutarında kredi mektubu.

EK II: TOPLULUK ÜYELERİNDE YABANCI BANKA KURMA VE BANKACILIK HİZMETLERİ

ALMANYA'DA

Üye ülkelerin Almanya'da kredi işlemini yapmaları, şube ve temsilcilik açmaları için izin almalarına gerek yoktur. Sadece üye ülkelerden herhangi bir banka bu işlemleri yapmak istediğini Federal Bankacılık Denetleme Ofisi'ne (Federal Banking Supervisory Office) ve Alman Merkez Bankası'na (Deutsche Bundesbank) bildirmek zorundadır. Bu kural karşılıklı olarak geçerlidir.

Talebin incelenmesinde dikkat edilecek hususlar şunlardır:

- Federal Alman Cumhuriyeti'nde milli bankaların kuruluş için yatırdıkları gerekli kapital miktarına uyulması,
- Yöneticilerin itimat edilen ve gerekli profesyonel yapıya sahip kişiler olması,
- Yöneticilerden en az ikisinin şöhretli kimseler olması,
- Federal Bankacılık Denetleme Ofisi'ne bankanın yapmak istediği işlemleri ve organizasyon planını verilmesi gerekir.

Yöneticilerin ve çalışanların milliyeti konusunda hiçbir sınırlama yoktur. Sadece çok iyi Almanca bilmeleri ve tecrübeli olmaları ve Alman bankacılık kanun ve kararnamelerini iyi bilmeleri istenir.

1 Mayıs 1985 tarihinden beri yabancı mali kurumların Almanya'daki yan kuruluşları (şubeleri hariç) DM üzerine tanzim edilmiş tahvillerin (Almanya'da ihraç edilen tahvilleri) alım-satımını serbestçe yapmaktadırlar. Topluluk üyesi olmayan ülkelerin mali kurumları karşılıklı olarak ve Alman Merkez Bankası'ndan izin alarak bu işlemi yapabilirler.

İNGİLTERE'DE

1987 Bankacılık Kanunu'nun yayınlanması ile İngiltere'de kurulacak İngiliz ve yabancı bankalar için aynı kanuni formalitelere uyma şartı getirilmiştir. Yabancı bir banka temsilcilik açmak istediğinde İngiltere Merkez Bankası'na (Bank of England) müracaat ile merkez kuruluşuna aid dokümanları teslim edecektir. Şube açmak için gerekli kapitale sahip olunması ve her şube için ayrı ayrı kapital tahsis edilmiş olması gerekir. Bankalar Kanunu'nun 2 no.lu tarifesinin dışında banka sahipleri için sınırlama yoktur. İngiltere Merkez Bankası en az

iki kişinin bankacılıktan sorumlu yetkili kişi olması prensibini koymuştur. Çalışanların milliyetleri önemli olmamakla beraber yetkili yöneticilerin Londra piyasasında ve döviz işlemlerinde deneyimli olması gerekir.

İngiliz bankalarının sermayelerine yabancı bankalar en çok yüzde 15 oranında iştirak edebilirler. Yüzde 15'in üzerinde iktisap edilen paylar İngiltere Merkez Bankası'nın ikazı ile azaltılır.

11 Kasım 1980'de çıkarılan bir genelge ile yabancı bankanın sermayesinin Sterlin cinsinden olması, İngiltere'de emisyon kurumuna yatırılmış olması gerekir. Topluluk üyesi olmayan ülkelere de aynı haklar tanınmıştır.

1986 tarihli Finansal Hizmetler Kanunu'nun (The Financial Services Act) 183'ncü kısmında Ticaret ve Sanayi Bakanlığı Müşteşarlığı veya Hazine'ye "ka-yıtsız şartsız" (carte blanche) ülkeler arasında mütekabiliyet uygulama yetkisi verilmiştir. Topluluk kurallarına uymak hem bankalar ve hem de diğeri mali kurumlar için zorunlu olup, aksi davranışlar Avrupa mahkemelerine başvuru hakkı doğurur.

İTALYA'DA

Para ve kredi politikası ile mali kurumların denetlenmesi konusunda en üst ve yetkili kurum Bakanlıklararası Kredi ve Tasarruflar Komitesi'dir. (The Interministerial Committee for Credit and Savings) (CICR).

İtalyan Merkez Bankası (The Bank of Italy) bankacılık sistemini kurmak ve düzeni korumakla görevlidir.

1966'dan buyana bütün yabancı ve yurtiçi bankalar için İtalya'da bazı yasaklar mevcuttur. Bununla beraber bazı bankalar İtalyan ve yabancı kapital karışımı kurulmuştur. Yabancı bankaların İtalya'da temsilcilik açmalarına hiçbir sınır konmamıştır. Yerli ve yabancı bankalar yeni şube açabilirler.

Yabancı bankalar için sınırlamalar şunlardır:

- Bir yabancı bankanın İtalya'da ilk defa şube açması için minimum bir kapital tahsisi gerekir.
- Yabancı bankanın şube açması için Genel Müdürlüğünden "Yetki Belgesi" getirmesi gerekir. Bu belge Topluluk üyesi bankalardan istenmez.
- Bazı bölgelerde, özel statü ve bölgesel yasalar vardır. Yabancı ve yerli bankalar buna uymak zorundadırlar.

Yabancı banka yöneticisi ve çalışanlara bankacılık bilgisine ve yönetim yeteneğine sahip olma, namuslu olma ve İtalya'da ikamet etme dışında bir sınırlama getirilmemiştir.

Yabancı bankaların borç verme işlemlerinde şu sınırlamalar vardır:

- Bölgelere göre belirlenmiş kapitalin her şube için ayrı ayrı tahsis edilmiş olması (kredi verilecek kişi veya kuruluşlar için hiçbir sınırlama yoktur)
- Bir yabancı firmanın yabancı uyruklu bir yan kuruluşuna kredi verildiğinde, bu kredi tüm İtalya'daki o yabancı firmaya açılan toplam kredi içinde mütalaa edilir.

Yabancı şubeler yurtiçi bankalarında olduğu gibi sadece kısa vadeli -18 aylık- işlem yapabilirler. Her bir şube fonlarının yüzde 10 ile yüzde 15'inin üzerinden kısa vadeli kredi kullandıramaz.

BELÇİKA'DA

Merkez Bankası (The Central Bank) emisyon yapmak, para ve döviz işlemlerini yönetmekten sorumludur. Ticaret Bankaları, Banka Komisyonu (Bank Commission) nun kontrolü altındadır.

Belçika'da banka kurmak veya şube açmak veya Belçika bankalarının yurt dışında banka kurması veya şube açması izne tabidir.

Yabancıların Belçika'da şube açmaları için ön şart vardır. Bunlar;

- Kurucu kuruluşun banka olması,
- Kurucu kuruluşun hukuki bakımdan bir ticaret şirketi (a commercial company) olması gerekir.

Aynı şartlar yurtiçi bankalar için de geçerlidir.

Minimum öz kaynak ile üçüncü şahıslara karşı ödenmiş sermayenin kurucu banka tarafından Bankacılık Komisyonu'na tescili gerekir.

Yabancı yatırımcıların Belçika şirketlerine ortak olmaları için şu şartları gerçekleştirmiş olmaları gerekir:

- Topluluk dışı ülkelerde yerleşik herhangi bir kamu kurumlarından tescil olarak Maliye Bakanlığı'na müracaat etmesi ve izin alınması gerekir.

- Ekonomik İşler Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Başbakanlık Bölgesel Ekonomi Müsteşarlığı'na müracaat ile en az 100 milyon BF kapital tahsis etmek.

Belçika'da yabancı bankalar her türlü bankacılık işlemi yapmakta serbesttir.

HOLLANDA'DA

Üye ülkelerin Hollanda'da faaliyet göstermelerine ilişkin hiçbir yasal sınırlama yoktur. Üye ülkelerin burada açtıkları, şubelerde çalışanlar için lisan ve milliyet sınırlaması getirilmemiştir. Her üye ülke bankası ülke içi bankaların yaptığı bankacılık hizmetlerini sınırsız bir biçimde yapabilmektedir

FRANSA'DA

Fransız bankaları ve üye ülke bankaları aşağıdaki resmi kurumlarla işbirliği yapmak zorundadır.

- 1- Milli Kredi Konsülü,
- 2- Bankacılık Komisyonu,
- 3- Fransız Bankası,
- 4- Hükümet Komseri

Her mali kurumun; minimum kapital, hukuki statüsü olmalı ve döviz işlemlerine dair yetki alması gerekir. Fransa'ya tahsis edilen sermayenin yüzde 20'sinin Maliye Bakanlığı emrine ve Fransız Merkez Bankası'nda bloke edilmesi gerekir.

LOKSEMBURG'DA

Lüksemburg'da tüm mali kurumlar "Lüksemburg Para Kurumu"nun denetimindedir.

Üye ülkelerin Lüksemburg'da banka kurmaları veya şube açmaları bu ülke yasaları çerçevesinde gerçekleşir.

Bankacılık hizmeti ve banka yöneticileri hakkında hiçbir sınırlama yoktur.

İSPANYA'DA

Topluluk Komisyonu İspanya'ya 1979'dan sonra üye ülke bankalarının faaliyeti için 7 yıllık bir geçiş süresi tanımıştır.

Üye ülkeler şube ve yan kuruluş açmak istediklerinde enaz 2.000 milyon peseta sermaye tahsis edecekler ve bunun yüzde 100 fazlası kadar hisse senedi ihraç edebileceklerdir. Koruma tedbirleri 1993 yılında kaldırılacaktır. Yabancı bankaların bankalararası piyasada işlem yapması serbesttir.

BİBLİYOGRAFYA

- ALİ İHSAN KARACAN(Dr.) Yabancı Para İşlemler Muhasebesi ve Yabancı Para Üzerinden Mali Tabloların Dönüştürülmesi Hakkında Bir İnceleme Bankacılık Araştırmaları Dizisi No.3, 1985, İstanbul
Yapı ve Kredi Bankası İk.Araş.Md.
- HALUK GÖNÜĞÜR(Doç.Dr. (Çeviri) Avrupa Ekonomik Topluluğu'na Kuran Anlaşma (Roma Anlaşmaları) Genişletilmiş İkinci Baskı, 1988, Ankara
- ÖZCAN GÜVEN (Prof.Dr.) International Finance Markets and Turkey (New Possibility for the Turkish Banks)
International Girne Conference Girne, 10-11 September, 1988
- ÖZTİN AKGÜÇ (Doç.Dr.) Batı Avrupa Ülkelerinde Bankacılığın Denetim ve Gözetimi İstanbul Sanayi Odası Araştırma Dairesi, Yayın No.10, Aralık, 1982 İstanbul
- ROBERT D.FRASER International Banking and Finance, George Town University 1979, Washington DC
- YOON S.PARK AND JACK ZWICK International Banking in Theory and Practice 1985, Canada
- BANKA VE EKONOMİK YORUMLAR, Aylık Dergiler, 1986, 87, 88 sayıları
- COMMUNITY LEGISLATION PERTAINING TO BANKS, STOCK EXCHANGES AND OTHER SECURITIES MARKETS, Cellex Analitic Fihrist
- EC NEWS
- GUIDE TO DOCUMENTORY TRANSACTIONS IN FOREIGN TRADE, Documents of Commission of the European Communities Brussel, 1988
- INTERNATIONAL MONETARY FUND, Annual Report, 1988, Washington DC
- MIDDLE EAST BUSINESS AND BANKING September 1988, İstanbul
- RESEARCH ON THE "COST OF NON-EUROPE", Volume - 9 -, Documents, Commission of the European Communities, Brussel, 1988.

